Handboek
Playing for Success

Playing for Success
Nederland

Januari 2021

Inhoud

1. Inleiding pag. 3
2. De aanleiding pag. 3
3. Doelen Playing for Success pag. 4
4. Uitgangspunten Playing for Success pag. 4
5. Doelgroep Playing for Success pag. 7
6. Andere belanghebbenden pag. 8
7. De organisatie pag. 10
8. Aanpak Playing for Success pag. 12
9. Programma Playing for Success pag. 16
10. Bijeenkomsten Playing for Success pag. 19
11. Opzetten van een PfS leercentrum pag. 30
12. Financiering en randvoorwaarden pag. 31
13. Verantwoording pag. 34
14. Resultaten pag. 39
15. Literatuur pag. 44

Bijlagen

1. Taken Playing for Success Nederland pag. 47
2. Effectonderzoek Oberon Onderwijsonderzoek pag. 48
3. Effectonderzoek en procesevaluatie Verwey Jonker Instituut pag. 50
4. Aanvullende informatie pag. 52

Handboek Playing for Success

Voor u ligt het handboek Playing for Success Nederland (PfS NL). Dit handboek is ontstaan uit de ervaringen van 10 jaar Playing for Success in Nederland. Het PfS concept is theoretisch onderbouwd en empirisch onderzoek heeft aangetoond dat het concept succesvol is. In oorsprong is het concept bedoeld voor leerlingen die onderpresteren in het po en vo. Gaandeweg blijkt het ook succesvol voor leerlingen, met dezelfde problematiek, in het sbo en vso. Doorredenerend zijn er nog veel meer kinderen die baat kunnen hebben bij het concept van Playing for Success.

1. Inleiding

Playing for Success (PfS) is een uniek concept. Het is één van de weinige interventies in Nederland, die zich richt op een groep leerlingen die vaak vergeten wordt, de leerlingen die in eerste instantie niet opvallen door leer- of gedragsproblemen of door hoog begaafdheid. Het zijn de leerlingen die vaak wat stiller zijn en meer op de achtergrond. Leerlingen met veel talenten, die echter vaak wat achter blijven bij de groep, omdat ze het sociaal-emotioneel moeilijk hebben, verminderd zelfvertrouwen hebben of motivatieproblemen hebben.
PfS is een interventie die in een regio gedragen wordt door vrijwel alle lokale onderwijsorganisaties, samen met topsport/theater, gemeente en welzijn. PfS is daarmee een duurzame interventie, die voor jaren wordt opgezet.

PfS vindt zijn oorsprong in Engeland. Eind jaren ’90 is PfS ontwikkeld door Rex Hall (MBA), met het doel om leerachterstanden van kinderen op geheel andere wijze aan te pakken. KPC Groep Onderwijsadvies was zo onder de indruk van het concept en de werking ervan dat ze toestemming gevraagd heeft om PfS in Nederland op te zetten. In 2009 zijn de eerste twee leercentra geopend in Zwolle (PEC Zwolle) en Eindhoven (PSV). In 2020 zijn er 25 PfS leercentra in Nederland, waar per jaar zo’n 3.500 leerlingen uit het (speciaal) basisonderwijs en voortgezet (speciaal) onderwijs aan het programma deelnemen.
PfS is er nu nog vooral in grote steden, met uitdagende wow-locaties als (grote) voetbalstadions, theaters, natuurpark of zelfs een science center.

PfS zorgt ervoor dat leerlingen sociaal-emotioneel groeien. Ze krijgen meer zelfvertrouwen en zelfwaardering. Hun motivatie en vertrouwen in hun eigen kunnen groeit. Ze zitten beter in hun vel, waardoor het op school en thuis beter gaat.

2. De aanleiding

De Nederlandse jeugd staat bekend als één van de meest gelukkige in de wereld. Toch heeft zo’n 15% van de leerlingen op het basis- en voortgezet onderwijs sociaal-emotionele problemen (website Gezonde School, 2020). Deze leerlingen voelen zich er vaak niet bij horen, hebben minder zelfvertrouwen en minder vertrouwen in dat ze kunnen voldoen aan de verwachtingen van zichzelf en van anderen, ze hebben moeite met vrienden maken en worden vaker gepest. Er zijn steeds meer signalen dat het sociaal-emotionele welbevinden van jongeren onder druk staat. (UNICEF, 2020). Factoren die hier een rol in spelen zijn het toenemende aantal één-ouder gezinnen, armoede, maar ook de toenemende diversiteit in problematieken in de klas, onder meer door de invoering van het passend onderwijs.
Het risico is groot, dat juist de kinderen die al over minder sterke sociaal-emotionele competenties beschikken, het meest last ervaren. Deze leerlingen hebben vaak een specifieke leergeschiedenis die heeft geleid tot de ontwikkeling van bepaalde overtuigingen met betrekking tot henzelf, anderen en de toekomst. Dit kan tal van oorzaken hebben, bijvoorbeeld veelvuldige faalervaringen, pesten, een moeilijke thuissituatie, een negatief

zelfbeeld, een leraar waarmee het niet klikt, enzovoort. Het effect is dat ze uiteindelijk zelf gaan geloven dat ze niet kunnen leren. Ze ontwikkelen negatieve kerncognities.

In de klas zijn dit niet altijd de leerlingen die opvallen. Hun resultaten zijn vaak te goed. Ze presteren weliswaar minder dan ze zouden kunnen, maar niet perse onder het minimum niveau. Ook zijn het vaak kinderen die minder op de voorgrond treden. Talenten blijven zo onbenut, er komt niet uit de kinderen wat er in zit, ze stromen door of af naar een lager onderwijsniveau dan ze zouden kunnen, kans op doubleren is groter en op termijn ook voortijdig schoolverlaten.

3. Doelen Playing for Success

Centraal bij PfS staat het realiseren van aantoonbare groei in de sociaal-emotionele ontwikkeling, door het versterken van emotionele en sociale vaardigheden (softskills) die bijdragen aan het goed doorlopen van de schoolcarrière.
Onderzoek toont aan dat mensen die beschikken over soft skills als cognitief zelfvertrouwen, sense of coherence, zelfcontrole als motivatie/inzet een grotere kans hebben op een gezond en productief leven, dan mensen die in mindere mate beschikken over deze softskills.[1] Naschoolse programma's die bestaan uit een gecoördineerde set van activiteiten, actieve vormen van leren, componenten gerelateerd aan soft skills, activiteiten gericht op de ontwikkeling van soft skills, zijn plekken waar jongeren deze soft skills kunnen ontwikkelen. PfS past binnen deze definitie van een naschools programma.[2]

Er zijn 6 soft skills benoemd waar binnen PfS aan gewerkt wordt: *cognitief zelfvertrouwen, inzet/motivatie, samenwerkingsvaardigheden, gevoel van eigenwaarde, zelfcontrole en sense of coherence*.[3] Daarnaast werken leerlingen nog aan andere persoonlijke doelen. Dit kan zijn vergroten van zelfverantwoordelijkheid voor het leren: eigen leerdoelen kunnen stellen en daarop reflecteren, vergroten van assertiviteit, hulp durven vragen, vrienden maken en verminderen van faalangst.

Door de speciale aanpak wil PfS de persoonlijke leergeschiedenis van een leerling doorbreken en een positieve impuls geven aan hun kerncognities. Ook hier laat onderzoek zien dat door het beleven van succes en door een positieve aanpak, het mogelijk is om kinderen letterlijk op andere gedachten te brengen.[4] Door middel van gerichte reflectie wordt bij het behalen van het succes kinderen geleerd, welke aspecten van hun gedrag hebben bijgedragen aan dat succes. Het versterkt hun handelen en hun zelfvertrouwen, waardoor een volgende leertaak met positievere gevoelens en gedachten tegemoet getreden wordt.

4. Uitgangspunten Playing for Success

Visie

Playing for Success wil kinderen succes-ervaringen geven, waardoor ze weer vertrouwen krijgen in zichzelf en weer gemotiveerd worden om te leren. Door het hele programma zijn daarom elementen te vinden die bijdragen aan het opdoen van positieve leerervaringen.
Wij geloven daarbij dat kinderen en jongeren het beste gedijen als ze beschikken over een gezonde dosis zelfvertrouwen. En dat ze vanuit dit zelfvertrouwen richting en betekenis kunnen geven aan hun leven. Ze willen deel uitmaken van de maatschappij, iets van hun leven maken. Ertoe doen. Hiervoor zijn een aantrekkelijk

[1] Onder andere De Ridder et al. (2012) en Prevoo (2013)
[2] Durlack, Weissberg & Pachan (2010)
[3] Hermens, Los & Aussems (2016)
[4] Dweck (1999, 2012, 2017), Beck (2013)

toekomstperspectief en inspirerende rolmodellen nodig. Als die er zijn, zijn wij ervan overtuigd dat ze graag willen leren. En dat ze veel meer kunnen dan ze zelf denken.

PfS gelooft in de kracht van scholen om jonge mensen de kennis, emotionele en sociale vaardigheden aan te reiken waarmee zij hun leven kunnen vormgeven. Een kind dat het goed doet op school, zal het waarschijnlijk ook gemakkelijker hebben en succesvoller zijn in de rest van zijn leven. Tegelijkertijd denken we dat de school niet voor iedereen op elk moment de ideale omgeving is om te groeien.
Veel van de aantrekkelijke omgevingen en rolmodellen die kinderen en jongeren aanzetten tot bloei bevinden zich buiten de reguliere onderwijscontext. De wereld van topsport en theater is zo'n omgeving. Het brengt mensen van verschillende achtergronden, sociale klassen, beroepen en opleidingsniveaus bij elkaar. Daarmee is het een geweldige ontmoetingsplaats om te leren. Wij geloven in de kracht van professionele organisaties die met hun aansprekende locaties en rolmodellen leeromgevingen creëren die bijdragen aan het versterken van jonge mensen en het vergroten van hun kans op een mooie toekomst.

Missie

PfS wil daarbij van betekenis zijn. Onze missie is om kinderen en jongeren te helpen die tijdelijk of structureel minder kunnen meekomen op school. Breng jonge mensen naar de stimulerende, positieve, spannende en aantrekkelijke ambiance van een professionele sportclub of theater. Een omgeving die echt anders is dan de omgeving waarin ze normaliter leren. Zet ze daar met elkaar aan het werk met opdrachten die niet voelen als leren. Begeleid ze persoonlijk en met aandacht. Zorg dat ze er 'veranderd' uit komen met meer zelfvertrouwen en een positief toekomstperspectief.
PfS biedt ze die veilige, vertrouwde en aandachtige leeromgeving, waarin ze anderen treffen zoals zij. Maar we bieden ze vooral een omgeving die ze bijzonder vinden, die ze blij en trots maakt, die hen bijzonder maakt en waar ze graag naartoe gaan. In deze WOW-omgeving. leren ze zonder dat ze het doorhebben. Ze kunnen hun zelfvertrouwen en eigenwaarde herwinnen en worden gestimuleerd om zichzelf te zijn en juiste keuzes te maken met het oog op hun toekomst.

Ons motto is:
Playing for Success, leren met een WOW-factor!

Kenmerken

Playing for Success heeft een aantal kenmerken die bij alle leercentra terug te zien zijn. Deze kenmerken komen voor een groot deel voort uit het concept zoals het in Engeland ontwikkeld is. In de beginfase in Nederland zijn de kenmerken vastgesteld door de gezamenlijke leercentra en PfS NL.

Locatie: de lessen worden gegeven in een speciaal ingericht leercentrum, dat zich bevindt in het of nabij het stadion van een betaald voetbalclub, sportclub of theater. Dit kan een permanente ruimte zijn, die alleen door PfS gebruikt wordt, maar ook bijvoorbeeld de persruimte of de bestuurskamer.
Duur programma: deelnemers volgen een programma van 10 (tot 12) weken, 1 keer in de week 2,5 uur na schooltijd.
Up-to-date ICT en multimedia: in de lessen wordt gebruik gemaakt van laptops en/of IPads, foto, film en geluidsapparatuur, waardoor de leerlingen op een andere en uitdagende manier gestimuleerd worden.
Wow-locatie: naast het leercentrum maken de deelnemers in de lessen gebruik van de hele locatie. Ze mogen komen op plekken waar je zomaar niet mag komen: de spelersruimte, de kleedkamers, de persruimte, de tribune, de fan-shop, en soms zelfs het veld of podium.
Rolmodellen: de voetballers, sporters, acteurs vormen een onderdeel van de PfS-lessen. Rolmodellen komen langs, worden geïnterviewd door de leerlingen, er worden opdrachten samen met hen uitgevoerd. Aan het begin van de lessenreeks tekenen de deelnemers, net als profs, een contract. Soms wordt deze ook ondertekend door een van de rolmodellen.

Certificaatuitreiking: iedere tranche wordt afgesloten met een feestje, waarin de deelnemers aan ouders en leerkrachten presenteren wat ze geleerd hebben. Aan het eind ontvangen ze een certificaat, vaak uitgereikt door een van de rolmodellen.

Selectie: leerlingen worden geselecteerd door school, door de IB-er, leerkracht, zorgcoördinator of de mentor. De school meldt de leerling aan bij het leercentrum. Daar wordt uiteindelijk bepaald of een leerling kan deelnemen.
Groepsindeling: een groep bestaat uit maximaal 15 deelnemers, komend van verschillende scholen. Deelname is vrijwillig, maar niet vrijblijvend.
Begeleiding: de begeleiding bestaat uit minimaal drie volwassenen, waarvan tenminste één gekwalificeerd docent. De docent wordt aangevuld met stagiaires vanuit hbo en mbo. Hierdoor lukt het om 1 begeleider op 3-4 leerlingen te hebben.
Opbrengstgericht werken: de manier waarop binnen PfS gewerkt wordt, sluit aan bij het opbrengstgericht werken. Dat houdt in dat er bewust, cyclisch en systematisch gewerkt wordt, gericht op de vooraf gestelde doelen. Het kind is daarbij leidend.
Pedagogisch-didactische aanpak: naast bovenstaande elementen is vooral de positieve pedagogisch-didactische aanpak een cruciaal onderdeel van PfS. De theorie van het werken vanuit Pedagogische tact en vanuit de verbinding is hierbij uitgangspunt.[5]
Alle medewerkers werken vanuit deze uitgangspunten. Dit lijkt vanzelfsprekend, maar is het niet. Het betekent dat binnen de begeleiding samengewerkt wordt, naar elkaar geluisterd, geleerd van fouten en aangerichte schade wordt hersteld. In respectvolle communicatie ga je er van uit dat iedereen oké is (wij doen er allebei toe). Samen zetten we ons in er iets goeds van te maken. En als dat niet gelukt is, dan kijken we wat er gebeurd is en wat ieders aandeel daarin geweest is. Vanuit vertrouwen en respect voor elkaar geven we elkaar de kans te herstellen wat fout is gegaan. Zo nemen we verantwoordelijkheid voor onze daden en leren daar samen van.

Communiceren vanuit respect betekent dan ook:
- respect hebben voor jezelf
- respect hebben voor de ander
- respect hebben voor de omgeving

Leerlingen die om sociaal-emotionele redenen achter blijven bij de groep en minder presteren op school, worden op school geselecteerd om deel te nemen aan PfS. Ze volgen 10 tot 12 weken het naschoolse programma. Iedere bijeenkomst is opgebouwd op basis van de vier kernelementen: gevoel speciaal te zijn, contextrijk leren, motivatiegericht klimaat en uitdagende en haalbare opdrachten. Hierdoor werken de leerlingen aan softskills die op hun beurt bijdragen aan het halen van betere prestaties op school en wellicht zelfs het voorkomen van voortijdig schoolverlaten.

[5] Stevens, L. en G. Bos (red.). Pedagogische tact: op het goede moment het juiste doen, ook in de ogen van de leerling. Garant, 2013.

Naast dat iedere deelnemer werkt aan het versterken van zijn of haar softskills, heeft een leerling ook eigen leerdoelen. Deze veelal sociaal-emotionele leerdoelen worden door de school aangegeven bij aanmelding. De doelen komen gedurende de hele tranche aan de orde. Er wordt regelmatig geëvalueerd. Ook stellen leerlingen zelf doelen. Dit gebeurt tijdens een van de eerste lessen, vaak met behulp van het Kwaliteitenspel. Tussendoor kunnen leerlingen ook altijd nog doelen stellen of bijstellen.

Iedere deelnemer heeft een eigen digitaal logboek/portfolio. In logboek worden de persoonlijke leerdoelen beschreven en wordt, samen met de begeleiding, door de leerling bijgehouden waar per bijeenkomst aan gewerkt wordt. Daarnaast wordt aan het eind van iedere bijeenkomst door de leerling samen met de begeleiding, gereflecteerd en geëvalueerd. Waar is aan gewerkt, welke doelen zijn behaald, wat zijn tops en wat zijn tips? Ook de begeleiding houdt een voortgangsrapportage bij. Dit is onder andere bedoeld voor de school en ouders.
Vanaf schooljaar 20/21 heeft iedere leerling ook een eigen Doeboek, waarmee thuis en op school verder gewerkt kan worden aan de doelen.

Een deel van de PfS leercentra werkt met een digitaal aanmeld- en volgsysteem speciaal ontwikkeld voor PfS: MijnPfS. Hierin worden dossiers aangelegd en bijgehouden van het leerdoel van de deelnemers en hun voortgang. Ouders en contactpersonen van scholen krijgen middels een code inzage in het dossier van 'hun' leerling. docenten en stagiairs verzorgen de verslaglegging van de voortgang per leerling via dit systeem.

5. Doelgroep Playing for Success

Playing for Success richt zich op kinderen en jongeren in de leeftijd van 9 t/m 14 jaar, die vanwege sociaal-emotionele oorzaken op school achter blijven bij de groep en soms zelfs vastlopen op school. De leerlingen komen uit de bovenbouw van het basisonderwijs (groep 6, 7 en 8) en/of de onderbouw van het voortgezet onderwijs (klas 1 en 2).

Kinderen die in aanmerking komen voor deelname hebben een *laag cognitief zelfvertrouwen, laag sociaal initiatief en/of weinig sociale autonomie.* Dit uit zich in de onderstaande kenmerken:

- Presteren minder dan verwacht en blijven achter bij de groep.
- Hebben een verminderd zelfvertrouwen.
- Hebben een laag zelfbeeld (faalangst).
- Zijn (mede daardoor) minder gemotiveerd voor schoolwerk.
- Geloven zelf dat ze niet goed kunnen leren (laag cognitief zelfvertrouwen).
- Zijn vaak onopvallend aanwezig.
- Zijn minder weerbaar.
- Vinden het moeilijk om samen te werken.
- Worden (regelmatig) gepest.

In de klas is gedrag te zien als: snel opgeven als iets niet lukt; zich niet of weinig inzetten om moeilijke opdrachten op school te leren omdat ze het idee hebben deze opdrachten toch niet te kunnen; hun best niet doen om opdrachten zo goed mogelijk te maken omdat zij het idee hebben dat dit toch niet lukt; en ze wekken over het algemeen de indruk het gevoel te hebben dat hen dit schooljaar weinig zal lukken.
Daarnaast is gedrag zichtbaar als: de leerling stapt niet uit eigen beweging op anderen af; heeft geen duidelijke eigen inbreng tijdens gezamenlijke activiteiten; vertelt niet uit zichzelf iets in de groep en is niet ontspannen voor de groep. De leerling geeft niet de eigen mening; komt niet verbaal voor zichzelf op; maakt geen eigen keuzes en kan moeilijk nee zeggen.

Een contra-indicatie is leerlingen met (te) grote gedragsproblemen. Leerlingen die gedrag vertonen dat het groepsproces sterk verstoort en/of teveel aandacht vraagt van de begeleiding, kunnen helaas niet meedoen. Dit zijn niet per definitie kinderen met een zorgindicatie (ASS, ADHD, etc.).

De kinderen en jongeren komen uit verschillende scholen binnen één regio. Ze worden op de eigen school geselecteerd, aan de hand van een aantal vastgestelde selectiecriteria. Dit gebeurt op een positieve manier: 'jij bent uitgekozen, jij hebt zo je best gedaan dat jij mee mag doen'. De IB-er, leerkracht, mentor of zorgcoördinator meldt de leerling aan bij het PfS leercentrum, waar de centrummanager in overleg met de school, bepaalt of een leerling tot de doelgroep behoort en kan deelnemen.

Ter ondersteuning van het selectieproces op de scholen, wordt er gewerkt aan een instrument dat een objectiever oordeel geeft of leerlingen binnen de doelgroep vallen. Het instrument koppelt de indicatoren aan de door de school gebruikte Sociaal-emotionele test. Er wordt daarvoor gebruik gemaakt van de meest voorkomende testen op het (basis)onderwijs. Het instrument is vooral bedoeld om scholen er op te attenderen dat een leerlingen binnen de doelgroep past. Zie bijlage xx.

De kinderen nemen deel op vrijwillige basis. Er wordt een contract getekend waarin ze hun deelname bevestigen (als het kan met een speler, net als in het voetbal). Ouders geven toestemming voor deelname.
Deelname is niet vrijblijvend. Als kinderen meedoen, verbinden ze zich voor de volle periode aan PfS.

PfS draait aparte programma's voor het basisonderwijs en het voortgezet onderwijs. Daarnaast zijn er aparte programma's voor leerlingen uit het Praktijkonderwijs en/of het speciaal onderwijs, er zijn taalklassen, een traject gericht op de overgang van het PO naar het VO en er is een speciaal programma voor de doelgroep 15 tot 23 jaar. Binnen de lessen worden opdrachten gedifferentieerd aangeboden, zodat een leerling op het eigen niveau uitgedaagd wordt. De opdrachten zijn zo samengesteld dat er tegelijkertijd aan meerdere doelen tegelijk gewerkt kan worden.

6. Andere belanghebbenden

Naast de leerlingen heeft een PfS leercentrum ook nog andere belanghebbenden, namelijk:

1. Scholen (en schoolbesturen)
2. Wow-locatie (sportclub, theater)
3. Ouders
4. Gemeente

Ad 1. Scholen en schoolbesturen
Het PfS leercentrum wordt lokaal voor een groot deel gedragen door de schoolbesturen (po en vo) in de regio. Dat wil niet zeggen dat alle schoolbesturen vanaf het begin aangesloten zijn of dat of dat alle schoolbesturen even betrokken zijn. Het vraagt een continue communicatie vanuit het leercentrum om de schoolbesturen betrokken te krijgen en te houden.

De deelnemers aan PfS komen van de scholen die horen bij de aangesloten schoolbesturen in een regio. Daarmee is het niet vanzelfsprekend dat deze scholen ook leerlingen leveren voor deelname aan PfS. De werving van deelnemers vraagt daarom continue communicatie naar de scholen.

Scholen en schoolbesturen doen niet zonder reden mee. Zij hebben er direct belang bij. Het biedt hen de kans om zichtbaar aandacht te schenken aan leerlingen die onderpresteren. Ze bieden meer differentiatie in het onderwijsaanbod en kunnen zich daarmee profileren. PfS kan worden opgenomen als arrangement vanuit

Passend Onderwijs. In de klas zelf kan deelname aan PfS zorgen voor minder verstoringen in de les, een minder grote zorgvraag van de leerlingen, betere resultaten en minder zittenblijvers.

Het mbo en hbo is ook een doelgroep voor het leercentrum. Jaarlijks draaien er tussen de 4 en 20 stagiairs uit diverse studierichtingen vanuit mbo en hbo mee in een leercentrum. Voor hen een unieke stageplek, erkend door SBB (mbo).

Ad 2. Wow-locatie
Een volgende belangrijke doelgroep voor het PfS leercentrum is de topsportclub of het theater waar het leercentrum aan verbonden is. Vaak is dat een BVO (Betaald Voetbal Organisatie) uit de Ere- of Eerste divisie, maar ook een andere sport, theater, natuurpark en Science centrum. In principe zijn alle locaties geschikt, waar het speciaal is voor kinderen om te mogen zijn. Voorwaarde is, dat het een wow-locatie is.

Een organisatie heeft er belang bij om verbonden te zijn aan PfS. Het biedt hen een structurele invulling van het MVO beleid. Waardevol voor de organisatie is dat het leercentrum zichtbaar is en permanent. Het biedt hen de mogelijkheid hun (potentiële) partners te laten zien hoe zij vormgeven aan hun MVO-beleid. Het werkt mee aan imago verbetering. Niet alleen van de organisatie, maar van het hele voetbal, sport- of theaterwereld.
Voor het voetbal geldt dat het publieke oordeel vaak is dat een BVO de maatschappij vooral veel geld kost. Op deze manier kunnen ze laten zien, dat ze iets terug doen voor de samenleving. Een ander voordeel is dat het PfS leercentrum zorgt dat er ander publiek in het stadion komt, waardoor er een andere sfeer ontstaat. Ook doordat er buiten de wedstrijden om, meer roering is in het stadion. Tot slot biedt de verbondenheid aan PfS de club andere mogelijkheden om sponsoren te binden. Sommige bedrijven willen zich wel verbinden aan een MVO-project van de club, maar niet direct aan de club zelf.

Ad 3. Ouders
Ouders zijn om meerdere redenen een belangrijke doelgroep voor een PfS leercentrum. Ten eerste nemen leerlingen alleen deel aan PfS als de ouders daar toestemming voor geven. Ze tekenen daarvoor een contract, waarin ze zich ook committeren aan deelname en aangeven ervoor te zullen zorgen dat hun kind alle bijeenkomsten aanwezig is. Daarnaast zijn ouders belangrijk om de verbinding met thuis te kunnen maken, om de doelen die de leerling zichzelf heeft gesteld, door te kunnen zetten tussen door en na afloop van de bijeenkomsten. Tot slot zijn de ouders een belangrijke steun voor hun kind in het behalen van de doelen.
Er is veel aandacht voor het betrekken van de ouders. Zowel bij de werving (informatie bijeenkomst), bij de inschrijving (persoonlijke ontmoeting en contract ondertekenen), tijdens de tranche (informeren over de doelen, inhoud en vooruitgang van hun kind) en aan het eind (feestelijke certificaat uitreiking en behaalde doelen). Sommige leercentra organiseren terugkomdagen of bieden andere nazorg voor de ouders en leerlingen.
Voor ouders is het waardevol dat hun kind deelneemt aan PfS. Ze krijgen een kind dat op school, maar vaak ook thuis beter in zijn/haar vel zit, meer zelfvertrouwen heeft en meer gemotiveerd is.

Ad 4. Gemeente
Een laatste doelgroep voor PfS lokaal is de gemeente. PfS streeft er naar een lokale onderwijsvoorziening te zijn, open voor alle leerlingen tussen de 9 en 14 jaar die voldoen aan de selectiecriteria. PfS past daarom uitstekend de lokale educatieve agenda (lea) waarin onderwijs wordt gevraagd om nadrukkelijk op een aantal thema's samen te werken. Vanuit die insteek kan de gemeente een voorwaardenscheppende rol aannemen of in een actieve rol participeren door deel te nemen in de projectorganisatie en financiële ondersteuning te leveren. De gemeente kan er ook voor kiezen om als toehoorder bij het projectoverleg/bestuur aanwezig te zijn of op afstand mee te draaien. Binnen de gemeente past PfS bij Onderwijs(achterstanden)beleid, Jeugdbeleid en het voorkomen van schooluitval.

7. De organisatie

Playing for Success is een regionale voorziening. Zoveel mogelijk zijn alle in de regio relevante organisaties betrokken bij het besturen en draaien van het centrum. Een leercentrum kan worden opgezet, als er minimaal een samenwerking is tussen onderwijsbesturen (po en vo), een Wow-locatie en de gemeente. Mogelijk zijn ook betrokken het mbo en hbo, welzijn en andere maatschappelijke organisaties. De gezamenlijke doelstelling is om PfS voor zoveel mogelijk leerlingen beschikbaar te stellen en te streven een duurzame voorziening, die zich kenmerkt als een programma en niet een project, met een einddatum.
De samenwerking wordt zodanig ingericht dat deze zo onafhankelijk mogelijk is van de prestatiecurve van de club.

In de beginfase vormen de partijen samen een projectorganisatie. Als een leercentrum draait krijgt dit een formele vorm, bijvoorbeeld in een lokale stichting. De partijen gaan dan een samenwerking aan voor een periode van minimaal 3 jaar. Bij de opening ligt er een dekkende begroting van minimaal drie jaar. De organisatie ziet er dan als volgt uit.
De lokale organisatie bestaat uit een bestuurlijke laag die en een uitvoerende laag die verantwoordelijk is voor de inhoudelijke kwaliteit en het draaien van de groepen. De bestuurlijke laag is verantwoordelijk voor de benoeming en functioneren van de uitvoerende mensen. Het personeel kan in dienst zijn van de stichting, maar kan ook in dienst zijn van (een van de) schoolbesturen.

Lokale stuurgroep/Stichtingsbestuur

Een centrum draait onder supervisie van een lokale stuurgroep. In een latere fase kan dit het stichtingsbestuur zijn. In de stuurgroep zijn alle betrokken partijen vertegenwoordigd. Zitting in de stuurgroep/bestuur hebben een of meer afgevaardigden uit de schoolbesturen en uit de BVO, sportclub of theater. Deze personen hebben mandaat om te kunnen beslissen over personen en (financiële) middelen. In de stuurgroep heeft vaak ook de gemeente zitting. De gemeente maakt echter geen deel uit van de lokale stichting. De centrummanager maakt geen deel uit van de stuurgroep/bestuur, maar is vaak wel bij de vergaderingen aanwezig.

De stuurgroep / stichtingsbestuur is verantwoordelijk voor de kwaliteit en het voortbestaan van het centrum..
De stuurgroep bepaalt het beleid van het centrum. Ze adviseert en ondersteunt de centrummanager. De leden zitten veelal ook in andere besturen en hebben een groot netwerk dat ze kunnen inzetten ten dienste van het leercentrum.

PfS-team lokaal

Het uitvoerende team van het lokale leercentrum bestaat uit de centrummanager PfS, een gekwalificeerd docent en minimaal 2 andere begeleiders (docenten, stagiaires, vrijwilligers), ondersteunend personeel en de manager BVO. Het team organiseert, maakt het programma, heeft de contacten met de scholen en begeleidt de leerlingen. Daarnaast ligt er een taak in de PR en communicatie en in het werven van financiële middelen. In het team worden de volgende functies en rollen onderscheiden.

1. Centrummanager
De centrummanager is de meest centrale persoon in de lokale centra. Naast het managen van het leercentrum en het aansturen van de andere teamleden, heeft de centrummanager een belangrijke rol in het onderhouden van relaties met lokale partners, het vinden van financiering (fondsen) en is de drijvende kracht achter de doorontwikkeling van het leercentrum. Hij/zij heeft regelmatig overleg met het bestuur en wanneer nodig met de landelijke organisatie PfS NL. Met name in de startfase biedt PfS NL ondersteuning en coaching aan centrummanagers. De centrummanager maakt geen deel uit van de stuurgroep/bestuur, maar is wel bij de stuurgroep-/bestuursvergaderingen aanwezig om de verbinding met de dagelijkse praktijk te waarborgen.

De centrummanager is een gekwalificeerd docent of pedagoog. Competenties die de manager moet bezitten, zijn:

- pedagogische kwaliteiten
- didactische kwaliteit
- Ondernemerschap
- Organisatorische competenties
- politiek bewustzijn, strategische competenties
- kunnen netwerken
- enthousiasme
- zelfbewustzijn
- zelfsturend
- zakelijkheid
- mensen kunnen motiveren

Het is gewenst dat de centrummanager geïnteresseerd is in de club, theater waar het leercentrum aan verbonden is. Maar vooral moet zijn/haar hart liggen bij de kinderen en bij de idealen van PfS.

2. Docenten

Een leercentrum heeft naast de centrummanager, nog minimaal 1 andere docent in het team. De docent is gekwalificeerd als leerkracht primair onderwijs, speciaal onderwijs of voortgezet onderwijs (2^e graads), afhankelijk van de doelgroep. Zijn er meerdere doelgroepen, dan heeft het de voorkeur ook verschillende docenten in het team te hebben.
De docent is eindverantwoordelijk voor de begeleiding van de leerlingen. Dit omvat alles, van voordat de leerlingen binnenkomen, het aansturen van de lessen, tot en met de nabespreking als de laatste groep leerlingen naar huis is. De docent is verantwoordelijk voor het lesprogramma. De lessen worden door het team zelf ontwikkeld, uitgevoerd, geëvalueerd en bijgesteld. De docent stuurt de stagiairs aan, begeleidt en beoordeelt hen. Tot slot is de docent verantwoordelijk voor de communicatie met school en ouders over de voortgang van de leerlingen.

Competenties die de docent moet bezitten, zijn de volgende.

- Pedagogische competenties.
- Vakinhoudelijke en didactische competenties.
- Samenwerken met collega's.
- Interpersoonlijke competenties.
- Organisatorische competenties.
- Samenwerken met de omgeving (school, ouders, club).
- Reflectie en ontwikkeling.

Voor de PfS centrummanager en de docent is een uitgebreid competentieprofiel ontwikkeld. Daarnaast is er een opzet gemaakt voor een gesprekkencyclus, dat helpt om het team goed aan te sturen.

3. Stagiairs

Een PfS-leercentrum is een unieke stageplek voor studenten. Een leercentrum van gemiddelde omvang heeft jaarlijks plek voor 8 tot 10 stagiairs, komend uit mbo en hbo. De stagiairs komen van opleidingen als Social Works, Pabo, Sport en Bewegen, Pedagogiek, Onderwijsassistent, etc.. Belangrijk is dat ze ondanks hun verschillende achtergronden, allen werken vanuit een zelfde pedagogisch-didactische visie.
In een enkel geval worden stagiairs gezocht vanwege een gerichte opdracht, bijvoorbeeld in PR en communicatie voor het maken van een wervingsbrochure of website.
Het werken met meerdere stagiairs maakt het mogelijk intensieve begeleiding te geven aan de leerlingen. Op een groep van maximaal 15 leerlingen, staan minimaal 3 begeleiders.

Playing for Success Nederland

Het initiatief om Playing for Success in Nederland op te zetten, is genomen door KPC Groep. Vanuit KPC Groep is de *Stichting PfS NL* opgericht, met daaraan gekoppeld de *uitvoeringsorganisatie PfS NL (PfS NL).* PfS NL voert een aantal centrale taken uit, ondersteunt de lokale PfS leercentra en bewaakt de kwaliteit.

De lokale PfS leercentra vormen samen het *Netwerk PfS NL*. Maak je als leercentrum deel uit van het Netwerk PfS NL, dan hoor je bij de 'Familie'. Dat betekent dat je een aantal rechten hebt, maar ook een aantal plichten. Je heb het recht en de plicht om de naam en logo van PfS te dragen en je kunt gebruik maken van alle materialen en diensten die beschikbaar zijn vanuit het Netwerk PfS NL en de uitvoeringsorganisatie PfS NL. Daar staat tegenover dat je je verbindt aan de kernkenmerken van PfS. Je hebt daarmee de 'plicht' te werken binnen de gezamenlijk gemaakte afspraken over opzet, inhoud en kwaliteit.

Tot eind 2015 werd PfS NL gefinancierd door het Ministerie van OCW. Dit gaf PfS NL de mogelijkheid nieuwe initiatieven en bestaande leercentra intensief te begeleiden, materialen te ontwikkelen en een kwaliteitssysteem op te zetten. Vanaf januari 2016 is de financiering vanuit OCW gestopt. Om de voortgang van PfS in Nederland te waarborgen, betalen de leercentra een jaarlijkse contributie voor hun lidmaatschap aan het Netwerk PfS NL. PfS NL voert daar een aantal met het Netwerk PfS NL afgesproken activiteiten voor uit. Deze taken en ondersteuning zijn onder te verdelen in:

a) Kwaliteit en borging.
b) Het organiseren en begeleiden van kennisdelen en –ontwikkelen.
c) Het verzorgen van en ondersteunen bij Communicatie en PR.

In bijlage 1 is een uitgebreide beschrijving te vinden van de taken van PfS NL.

Lerende organisatie

De PfS organisatie is een lerende organisatie. De PfS medewerkers van de verschillende leercentra zijn bereid alle ontwikkelde materialen uit te wisselen. Ze nemen deel aan landelijke uitwisselingsbijeenkomsten, gaan bij elkaar op werk/leerbezoek en blijven streven naar groei in kwaliteit.

8. Aanpak Playing for Success

Playing for Success is zowel in organisatie, als in programma grondig doordacht. Over alle aspecten is nagedacht en met elkaar gesproken. Een aantal aspecten hoort vast bij PfS, deze moeten. Een aantal aspecten kunnen de leercentra zelf, op maat, invullen.

Selectie en aanmelding

Voor kinderen die deelnemen aan Playing for Success start het traject op school. De leerkracht, mentor, Intern begeleider of zorgcoördinator selecteren de leerlingen op basis van de in paragraaf 5 'Doelgroep' beschreven selectiecriteria. PfS Rotterdam heeft een instrument ontwikkeld voor scholen dat helpt bij de selectie. Dit is te gebruiken door alle leercentra.
Als de school heeft bepaald dat de leerling voldoet aan de selectiecriteria, worden de ouders van de geselecteerde leerlingen benaderd. Ze krijgen informatie van school en worden om akkoord gevraagd.

Als de ouders akkoord zijn, meldt de school de leerling aan bij het PfS leercentrum. Bij de aanmelding vult de school een aanmeldformulier in, waarop aangegeven staat op basis van welke selectiecriteria een leerling is aangemeld en welke persoonlijke doelen de leerling heeft. Voorbeelden zijn: heeft faalangst, heeft weinig

zelfvertrouwen, heeft moeite met contact met leeftijdgenoten, wordt gepest, is weinig weerbaar of is weinig gemotiveerd.

Het leercentrum krijgt de aanmelding binnen en bepaalt of de leerling inderdaad binnen de doelgroep valt. Bij twijfel wordt contact opgenomen met de school voor meer informatie. De centrummanager neemt vervolgens contact op met school en ouders om, samen met de leerling, in een (video)intakegesprek de leerdoelen te bespreken en ze concreet te formuleren. Ook het programma en de wederzijdse verwachtingen worden besproken.
Het leercentrum deelt de leerling in, in een van de groepen. De samenstelling van de groepen gebeurt op basis van een aantal criteria.

Samenstelling groepen

Bij de samenstelling van de groepen, is veiligheid een belangrijk uitgangspunt. Het is van belang dat de leerlingen zich dusdanig veilig voelen, dat ze open staan om te leren. Om die reden wordt bij de groepssamenstelling uitgegaan van de volgende aspecten.

Een groep bestaat uit niet minder dan 12 en niet meer dan 15 deelnemers. Bij minimaal 12 deelnemers is de groep groot genoeg om samen te werken met een variëteit aan andere kinderen en om groepsopdrachten te kunnen doen. Daarbij is er goed te sturen op groepsdynamica. Maximaal 15 leerlingen zorgt ervoor dat kinderen nog goed zichtbaar zijn en niet 'verdwijnen' in de groep. Ook voor de leerlingen zelf is deze groepsgrootte te overzien.
Een groep bestaat uit kinderen van de basisschool, groep 6, 7 en/of 8 óf uit kinderen van het voortgezet onderwijs, klas 1 en/of 2, zodat de leeftijdsverschillen niet te groot zijn. Ook loopt de ontwikkeling van kinderen op het voortgezet onderwijs en het basisonderwijs te ver uiteen.
De groep bestaat uit kinderen van verschillende scholen, uit verschillende klassen. Een kind is vaak onderdeel van bestaande patronen en hiërarchieën in een klas. Zitten er teveel leerlingen uit eenzelfde klas bij elkaar in de groep, dan worden die patronen en hiërarchieën meegenomen. Een nieuw samengestelde groep van kinderen die elkaar niet kennen, zorgt ervoor dat een kind een nieuwe start kan maken.

Informatiebijeenkomst ouders

Voor de start van een tranche worden de ouders uitgenodigd in het leercentrum voor een informatiebijeenkomst. Ze krijgen informatie over de organisatie, doelen en inhoud van het PfS programma. Tijdens de informatiebijeenkomst tekenen de ouders een formulier waarop ze akkoord gaan met de deelname van hun kind aan PfS. Ook geven ze al dan niet toestemming dat hun kind gefotografeerd wordt, ten behoeve van de communicatie naar ouders, school en derden (Facebook, Twitter, Instagram).

Vervoer

De leerlingen komen op verschillende manieren naar het leercentrum toe. In sommige regio's wordt het vervoer van de leerlingen van school naar het leercentrum geregeld door de scholen. In andere regio's wordt het vervoer verzorgd door het leercentrum. Leerlingen worden dan opgehaald door een bus(je) of er gaan PfS-stagiairs met hen mee in het openbaar vervoer.
Na de bijeenkomsten worden de leerlingen opgehaald door de ouders, zodat er iedere week een contactmoment is met de ouders.
De leerlingen, stagiairs en docenten zijn WA- en Ongevallenverzekerd, vanaf het moment dat ze naar het PfS leercentrum gaan tot aan het moment dat de ouders hen komen halen.

Communicatie school en ouders

Er is regelmatig communicatie met school en met de ouders. Na iedere les wordt er een algemene lesbeschrijving gemaakt: wat hebben we gedaan, hoe is het gegaan. Dit wordt gecommuniceerd via MijnPfS, Facebook, Instagram, Twitter en/of een nieuwsbrief.

Daarnaast wordt er per leerling een verslagje gemaakt. Is er aan de doelen gewerkt, op welke manier? Zijn de doelen behaald? Wat viel op in positieve zin? Wat zijn aandachtspunten? In een deel van de PfS leercentra wordt bijgehouden in MijnPfS, het online aanmeld, administratie en volgsysteem. School en ouders kunnen altijd inloggen en volgen hoe het met de leerling gaat.

Naast de (online) verslaglegging is er ook op een aantal vaste momenten contact met school en met de ouders. Met school zijn er 3 vaste, georganiseerde momenten: aan het begin van de tranche is er contact over de aangemelde leerlingen en de leerdoelen waarvan de school denkt dat aan gewerkt moet worden. In het midden van de trance. Dan wordt de voortgang besproken. En aan het eind van de tranche, bij de certificaat uitreiking. Leerlingen presenteren dan wat ze geleerd hebben.
Met ouders zijn er, naast de informele momenten aan het eind van de les als een ouder het kind komt ophalen en de online communicatie via onder andere MijnPfS, ook 2 georganiseerde contactmomenten. Dit is voorafgaand aan de start, bij de informatiebijeenkomst en aan het eind bij de certificaat uitreiking.
Zowel ouders als school kan altijd een gesprek aanvragen als zij dat nodig achten.

Kernelementen

Playing for Success werkt volgens vier kernelementen, die door het hele programma (locatie, begeleiding, inhoud lessen) terug te vinden zijn. De vier kernelementen zijn:

1. Leerlingen het gevoel geven er toe te doen.
2. Gebruik maken van een contextrijke leeromgeving.
3. Werken vanuit een motivatiegericht klimaat.
4. Werken met uitdagende, maar haalbare opdrachten.

Elk kernelement bestaat uit een aantal aspecten.

1. Gevoel speciaal te zijn	Playing for Success probeert de deelnemende leerlingen (weer) het gevoel te geven dat zij ertoe doen, door: – Individuele begeleiding en positieve aandacht – Toegang tot plekken in het sportstadion/theater waar kinderen niet zomaar mogen komen. – Contact met topsporters/acteurs.
2. Contextrijk leren	Leerlingen maken tijdens de opdrachten gebruik van de omgeving en van ICT en multi-media. Ze werken aan hun sociaal- emotionele ontwikkeling én werken aan taal, rekenen, ICT en multimediavaardigheden. Playing for Success doet dit op verschillende manieren. Voorbeelden zijn: – schatten van het aantal stoelen in het stadion. – Geven van een presentatie in de persruimte, bijvoorbeeld over gezonde leefstijl van sporters. – Het interviewen van een sporter
3. Motivatiegericht klimaat	In een motivatiegericht klimaat staan plezier en persoonlijke ontwikkeling centraal, in plaats van prestaties in vergelijking met anderen. Een motivatiegericht klimaat is belangrijk voor een positieve ontwikkeling van

	de jongeren, in het bijzonder de doelgroep van Playing for Success. Playing for Success werkt aan een motivatiegericht klimaat door: – De nadruk te leggen op individuele leerdoelen en de passie van de leerling. – Gebruikt een variatie aan opdrachten en werkvormen die aansluiten bij verschillende leerstijlen. – Het varieert in uitvoering: individueel, tweetallen of in de groep – Het proces en de uitvoering van de opdrachten centraal te stellen en niet de uitkomst. – Spelelementen toe te voegen aan de opdrachten.
4. Uitdagende, haalbare opdrachten	Opdrachten die inzet en denkkracht vereisen en tegelijkertijd haalbaar zijn, hebben een motiverende werking op kinderen. Hiernaast, zo is de gedachte, zijn succeservaringen door haalbare opdrachten belangrijk voor de sociaalemotionele ontwikkeling van leerlingen. Playing for Success doet dit door: – De opdrachten aan te passen aan het niveau van de groep en bij de leerdoelen van de leerlingen. – De leerlingen tijdens de groepsopdrachten een rol te geven – die past bij hun eigen kwaliteiten. – Spelelementen toe te voegen aan de opdrachten. – Er zit altijd een deel reflectie en evaluatie in.

De kernelementen dragen bij aan de ontwikkeling van soft skills waarvan bekend is dat ze een positieve invloed hebben op schoolprestaties. Het gaat om de volgende softskills:

– *Cognitief zelfvertrouwen*: de mate waarin de leerlingen het gevoel hebben dat zij schooltaken tot een goed einde kunnen brengen.
– *Inzet en motivatie*: de mate waarin leerlingen zich inzetten voor het uitvoeren van lastige taken.
– *Samenwerkingsvaardigheden*: hoe goed de leerlingen samenwerken met andere leerlingen in de klas.
– *Gevoel van eigenwaarde*: de mate waarin de leerlingen zich waardevol voelen.
– *Zelfcontrole*: de mate waarin de leerlingen verleidingen kunnen weerstaan die op de lange termijn negatieve gevolgen kunnen hebben.
– *Sense of Coherence*: de mate waarin de leerlingen het gevoel hebben dat het leven begrijpelijk, beïnvloedbaar en betekenisvol is.

Onderstaand schema laat zien hoe de werking is van PfS.

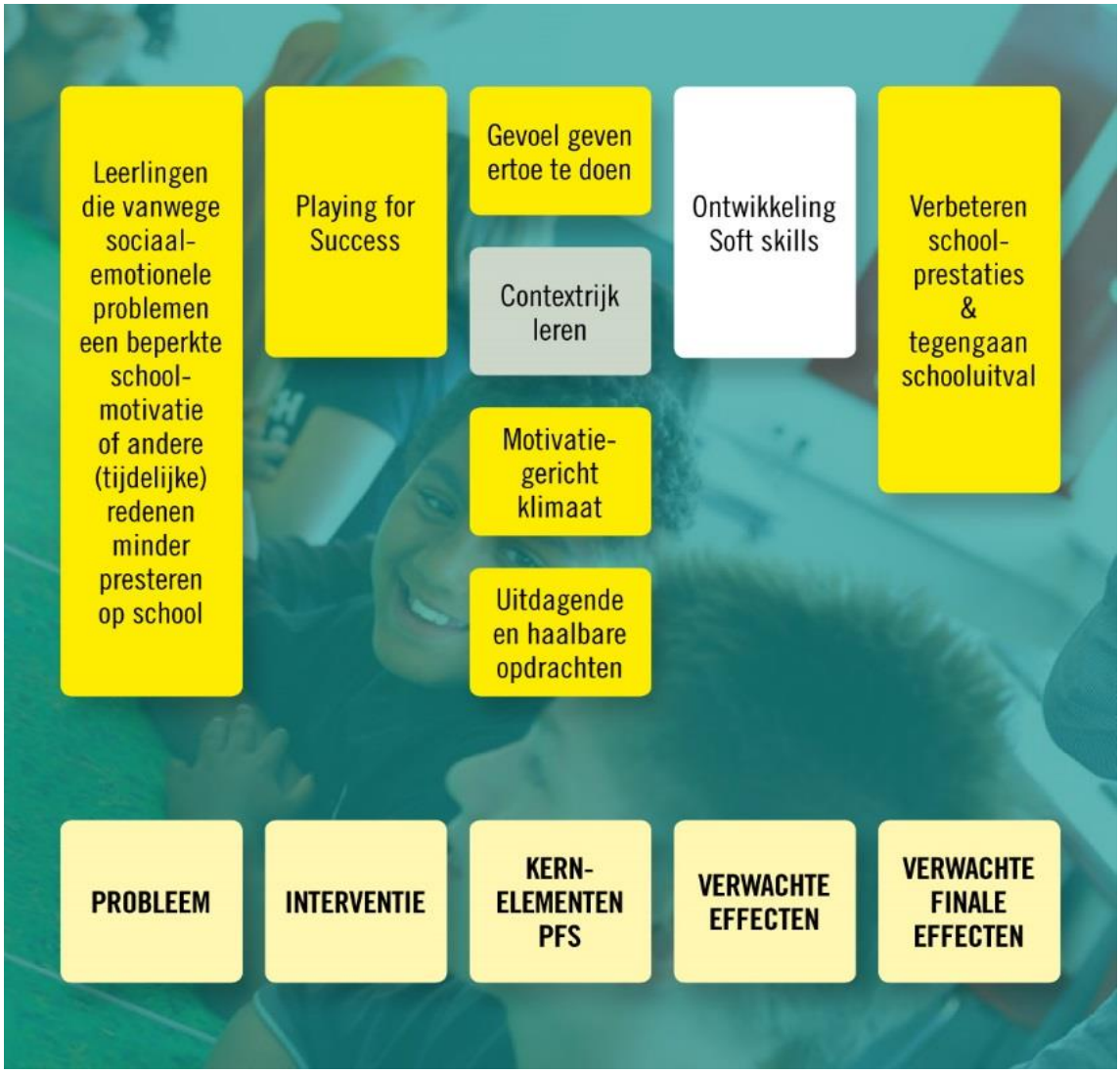

Schema 1: Theory of Change Playing for Success (Hermens, Los & Aussems, 2016)

9. Programma Playing for Success

Een PfS lessenreeks (**tranche**) omvat 10 tot 12 bijeenkomsten. Een kort programma kan veel effect genereren. Deelnemers kunnen doelgericht en intensief werken aan hun ontwikkeling. De bijeenkomsten vinden plaats na school, van 15.30 uur tot 17.30 -18.00 uur. Het programma is aanvullend aan school. In een schooljaar worden 3 tot 4 tranches aangeboden. Een leerling doet mee met één tranche.

Locatie

Alle PfS leercentra bevinden zich op een wow-locatie. Het merendeel in het stadion van een betaald voetbalorganisatie (Ere- en Eerstedivisie). Een aantal bevindt zich in een theater of een andere topsportlocatie. Het mogen zijn op de wow-locatie geeft leerlingen het gevoel speciaal te zijn (kernelement 1), de topsportlocatie of theater biedt enorm veel mogelijkheden tot contextrijk leren (kernelement 2) en motiveert leerlingen om mee te doen en te leren (kernelement 3).

Curriculum

Bij de start van PfS is er een curriculum ontwikkeld. Delen van dit curriculum worden nog steeds door de leercentra gebruikt. De uitwerking hiervan staat beschreven verder op in dit hoofdstuk. Daarnaast ontwerpt ieder leercentrum ook zijn eigen lessen. De invulling is afhankelijk van de lokale situatie en de beschikbare faciliteiten. Alle leercentra werken met een zelfde opbouw in de lessentranches.

- De *eerste* paar bijeenkomsten is de opstart. Ze staan in het teken van het leren kennen van het kennismaken, een veilige vertrouwde sfeer creëren, de eigen kwaliteiten en het bepalen van de eigen leerdoelen.
- In de *middenfase* wordt gewerkt aan de leerdoelen, zowel individueel als in groepsverband en aan het versterken van de softskills.
- In de *laatste* paar bijeenkomsten wordt toegewerkt naar de afsluitende bijeenkomst, waarin de resultaten worden gepresenteerd aan school en ouders. De deelnemers werken onder andere aan hun presentatievaardigheden.

De PfS les heeft ook een vaste opbouw. De sportwedstrijd/theatervoorstelling is hierbij als voorbeeld genomen. Op iedere 3 tot 5 leerlingen zit een begeleider. Dit garandeert dat alle leerlingen persoonlijke aandacht krijgen. Het programma –- is zo opgebouwd dat de vier kernelementen er expliciet in terugkomen en er door de lessen heen gewerkt wordt aan alle softskills.

1. *Binnenkomst*
2. *Voorbespreking*
3. *Warming up*
4. *Eerste helft*
5. *Rust*
6. *Tweede helft*
7. *Nabespreking*
8. *Afsluiting*

1. Binnenkomst

De leerlingen worden persoonlijk door de begeleiding ontvangen en welkom geheten. Er is tijd om te relaxen en even af te schakelen van school. Er is iets gezonds te eten en drinken. Dit geeft leerlingen een gevoel van welkom zijn en samen zijn. De deelnemers krijgen een shirt van de club, met het logo van het leercentrum er op. Dit zorgt voor het gevoel er bij te horen.

2. Voorbespreking

Tijdens de voorbespreking wordt de bijeenkomst doorgesproken. De inhoud en de algemene doelen van de bijeenkomst worden besproken. Vervolgens wordt onder begeleiding van de coach –in kleine groepjes van 3-4 leerlingen- per leerling stilgestaan bij de persoonlijke leerdoelen en de tips en tops die de leerling al heeft gekregen in eerdere bijeenkomsten. De coach stelt de vraag: ‘hoe kun jij bij deze activiteit aan jouw leerdoelen werken?” Antwoorden kunnen zijn: ‘ik ga mijn mening geven over de beste tactiek in dit spel’, of ‘ik ga aangeven wanneer ik hulp nodig heb’, of ‘als ik het antwoord weet laat ik het duidelijk horen’. De doelen worden aangescherpt en geconcretiseerd door het gericht stellen van vragen door de begeleider over de te behalen doelen. De begeleiders (stagiairs) zijn door de docent en centrummanager getraind in ‘LSD’: Luisteren, Samenvatten, Doorvragen. De leerlingen schrijven hun doelen van die dag op in het eigen PfS boekje, dat digitaal of in papieren versie beschikbaar is. De begeleiders zorgen dat de leerlingen een dusdanige opdracht en/of rol krijgen, dat ze werken aan hun persoonlijke doelen.
Wanneer de begeleiding tijdens de activiteit het, door de deelnemer benoemde gedrag waarneemt voorziet hij de deelnemer direct van positieve feedback.

3. *Warming up*

Om er lekker in te komen doen leerlingen gezamenlijk kort een spel of een beweegoefening (vergroot de inzet en motivatie). Vaak zijn deze spellen of oefeningen gericht op samenwerken.

4. *Eerste helft*

In het eerste deel van de bijeenkomst wordt gewerkt aan een opdracht, individueel of in groepjes. Dit gebeurt in het leercentrum of in door gebruik te maken van het stadion. Denk aan de tribune, de kleedkamer, d persruimte, spelersruimte, bestuurskamer en de skyboxen. De opdrachten zijn interactief en maken veel gebruik van de context. Ook zijn de opdrachten uitdagend, maar haalbaar, zodat leerlingen succeservaringen opdoen. In de opdrachten wordt gewerkt aan gemeenschappelijke doelen en zoveel mogelijk aan de individueel gestelde leerdoelen (softskills). Alle opdrachten hebben een taal of rekenelement in zich. In sommige lessen ligt de nadruk meer op de groepsdoelen, in andere lessen ligt de nadruk meer op de individuele leerdoelen. Leerlingen krijgen zoveel mogelijk persoonlijke aandacht. Dit is kan omdat er per 3 tot 4 leerlingen één begeleider is. Softskills: cognitief zelfvertrouwen, motivatie/inzet, gevoel van eigenwaarde, samenwerkingsvaardigheden, zelfcontrole, sense of coherence.

5. *Rust*

Pauze zorgt voor een break moment. Er wordt gezamenlijk iets gedronken en gegeten. Softskills: gevoel van eigenwaarde.

6. *Tweede helft*

In de tweede helft van de bijeenkomst wordt wederom gewerkt aan een opdracht, individueel of in groepjes. Afhankelijk van wat de leerlingen in de eerste helft hebben gedaan, gebeurt dit in het leercentrum of in het stadion. Werkten de leerlingen in de eerste helft in het leercentrum, dan gaan ze in de tweede helft het stadion in, en anders om. Ook nu wordt In de opdrachten gewerkt aan gemeenschappelijke doelen en zoveel mogelijk aan de individueel gestelde leerdoelen. Ook in de tweede helft krijgen leerlingen zoveel mogelijk persoonlijke aandacht. Softskills: cognitief zelfvertrouwen, motivatie/inzet, gevoel van eigenwaarde, samenwerkingsvaardigheden, zelfcontrole, sense of coherence.

7. *Nabespreking*

In kleine groepjes wordt, met behulp van het eigen leerlingvolgboekje, onder begeleiding gereflecteerd op de bijeenkomst. Zijn de doelen gehaald, wat ging er goed, wat ging er minder goed en waarom, wat heb je ervan geleerd, welke opdracht sprak aan en waarom? De begeleider stelt gerichte vragen en vraagt door waar nodig. De begeleider en soms ook de andere deelnemers geven tips en tops. De leerling schrijft alles op in het eigen (digitale) PfS-boekje.

8. *Afsluiting*

Er wordt gezamenlijk afgesloten door de begeleiding. De leerlingen worden opgehaald door de ouders. Hierdoor is er gelegenheid om even contact te hebben en indien nodig een en ander door te spreken. Het team reflecteert met elkaar op de pedagogische en didactische kwaliteit van de bijeenkomst. Met de stagiairs wordt het verloop van de bijeenkomst besproken, de opdrachten: wat ging goed, wat kan beter, waarom en hoe? Op basis van de bespreking wordt het programma/opdrachten waar nodig bijgesteld. Ook wordt onder begeleiding van de docent het pedagogisch-didactisch handelen van de stagiairs besproken. Bereiken we wat we willen bereiken? Wat gebeurde er in de groep? Wat was het effect van mijn handelen? Heb ik het goede gedaan op het juiste moment? Waar zitten welke verbeterpunten? Naast dat er zo veel van en met elkaar geleerd wordt, krijgt ook de gezamenlijke pedagogische aanpak vorm.

Inhoud bijeenkomsten

Vijf lessen worden in alle PfS leercentra gegeven. Deze 'standaard' PfS bijeenkomsten worden hieronder uitgewerkt. De overige 5/7 bijeenkomsten variëren in thema en inhoud. Soms gebeurt dit in samenwerking met externe partners. Voorbeelden daarvan zijn,

- Magic Care: gericht op positiever zelfbeeld, weerbaarheid, doorzettingsvermogen.
- DHL: gericht op samenwerken, logistiek, plannen en logisch nadenken.
- Ohra, Rabobank: gericht op budgetteren en omgaan met geld.
- Royal Haskoning DHV: gericht op ontwerpen van een ruimte of gebouw, presenteren, samenwerken.

De opbouw is bij alle bijeenkomsten hetzelfde. De doelen waar de leerlingen aan werken, worden net als in de standaard PfS lessen bepaald vanuit de te ontwikkelen softskills, deels door de docenten en deels door de leerlingen zelf. Ook zijn in de bijeenkomsten altijd de vier kernelementen aanwezig: 'leerlingen het gevoel geven er toe te doen', 'gebruik maken van een contextrijke leeromgeving', 'werken vanuit een motivatiegericht klimaat' en 'werken met uitdagende, maar haalbare opdrachten'.

10. Bijeenkomsten Playing for Success

De vijf bijeenkomsten die vast in het PfS programma zijjn opgenomen zijn:

1. Kennismakingsbijeenkomst
2. Het stadion
3. Meten en Weten
4. Interviewen van een speler
5. Feestelijke afsluiting

Bijeenkomst 1: Kennismakingsbijeenkomst

De startbijeenkomst staat in het teken van kennismaken, het leren kennen van jezelf en het stellen van de (individuele) leerdoelen.

Activiteit	Omschrijving	Doelen / softskills
Binnenkomst 15.30 uur	De leerlingen zijn opgehaald van school en komen één voor één of in kleine groepjes binnen. Ze worden persoonlijk verwelkomd door de docent en de stagiairs. Ze gaan zitten op de banken of aan tafel en krijgen iets te drinken. Er wordt ontspannen door de begeleiding gepraat. De leerlingen krijgen bij binnenkomst een eigen PfS shirt. Dit dragen ze tijdens de bijeenkomsten. Na iedere bijeenkomst leveren ze het shirt weer in. Aan het eind van de tranche mogen ze het shirt houden.	• Thuis voelen • Veiligheid • Gevoel van eigenwaarde Gevoel geven er toe te doen
Voorbespreking 15 min	De docent start met het voorstellen van zichzelf en van de stagiairs en vertelt iets over het programma. Wat kunnen de leerlingen verwachten en wat verwacht de docent van de leerlingen. De verwachtingen zijn eenvoudig, duidelijk en positief geformuleerd. "Bij Playing for Success vinden we het belangrijk dat we elkaar respecteren, iedereen moet zichzelf kunnen zijn en wij vinden het belangrijk dat iedereen elkaar accepteert. Je kunt hieraan werken door naar iedereen te luisteren, door niet te pesten, door naar de	• Gevoel van eigenwaarde • Zelfcontrole • Sense of coherence Gevoel geven er toe te doen.

	begeleiding te luisteren en door niet aan spullen te zitten die niet van jou zijn." In de kern: – Jij bent oké en ik ben oké. – Je bent heel erg welkom. We verwachten dan ook dat je er bent en op tijd. Als je echt niet kunt, meld je je van te voren af. – We hebben respect voor elkaar, voor de ruimte en de spullen. – We luisteren naar elkaar. – Fouten maken mag en hulp vragen ook. Gezamenlijke doelen van vandaag: – Kennismaken met PfS en met elkaar. – Individuele persoonlijke doelen (leren) stellen, eigen kwaliteiten leren kennen.	
Warming up 15 min	Bouncen met de bal: concentratie en snel reageren. De docent heeft een bal in de handen. Als hij/zij stuitert, klappen de deelnemers één keer in de handen. De docent varieert in stuiteren, langzaam, snel, doet als of… Wie reageert het best? Als het goed gaat, kan één van de leerlingen de rol van de docent overnemen en bouncen met de bal.	• Motivatie/inzet Motivatiegericht klimaat. Uitdagende, haalbare opdracht.
Eerste helft: 'Namen leren kennen' 30 min	De groep staat in een kring. Iedereen stelt zichzelf kort voor: wat is je naam, op welke school zit je en in welke klas. Wat vind je het allerleukste om te doen? Aandacht voor: knap dat je het durft om in het openbaar iets vertellen over jezelf aan een groep van mensen die je niet kent. *Namenspel Toss a name* Doel van het spel is elkaar beter leren kennen. Belangrijk is dat je geconcentreerd bent, anders lukt het niet. Geef de bal door aan degene links naast je en zeg: mijn naam is<naam>. Dit gaat door de kring rond, tot de bal terug is bij de coach. De coach gooit de bal naar iemand en zegt: mijn naam is <naam>. Diegene gooit de bal weer naar een ander, tot iedereen geweest is. Dan komt de bal weer terug bij de coach. Dit doe je 2x een ronde. Als dit goed gaat doe je er een bal bij; mijn naam is <naam. En mijn hobby is <hobby>. Nu gaan we kijken wie goed opgelet heeft: Ik gooi de bal naar <iemands zijn naam> en zijn/haar hobby is <iemands hobby>. Als het goed gaat nog erbij: favoriete eten. Als het moment 'daar' is; diepere vragen stellen zoals 'wat wil je leren?' *Differentiatie*	• Motivatie/inzet • Gevoel van eigenwaarde • Zelfcontrole Motivatiegericht klimaat. Uitdagende, haalbare opdracht.

	Vraag wie alle namen weet en laat dit opnoemen. Idem als hobby's geweest zijn.	
Rust	Deelnemers nemen even rust, drinken iets en/of eten wat fruit.	
Tweede helf: 'het Kwaliteitenspel' 45 min	Individuele opdracht. In je werkboekje staat een voetbalveld met 11 spelers. De 4 spitsen staan voor je beste kwaliteiten. De 3 middenvelders staan voor iets waar je best goed in bent, maar nog beter in wilt worden. De 3 verdedigers en de keeper staan voor kwaliteiten waar je aan wilt werken. De kaarten van het kwaliteitenspel liggen uitgestald op tafel. Loop er rustig langs en schrijf een kwaliteit op als je vindt dat die goed past bij: • je beste kwaliteiten • goede kwaliteiten waar je nog beter in wilt worden • kwaliteiten waar je aan wilt werken Schrijf ze in je boekje bij de spelers in het veld. NB. voor iedere 3 tot 4 leerlingen is een coach (begeleider) waar hulp aan gevraagd kan worden. Het initiatief voor het hulp vragen ligt bij de leerling. De begeleider checkt of het goed gaat. Groepsopdracht. In groepjes van 3 tot 4 leerlingen vertellen de leerlingen aan elkaar wat hun kwaliteiten zijn en waar ze aan willen werken. De andere leerlingen luisteren en stellen vragen. Samen bespreek je de doelen waar je aan wilt werken.	• Motivatie/inzet • Gevoel van eigenwaarde • Sense of coherence Gevoel geven er toe te doen Motivatiegericht klimaat Uitdagende, haalbare opdracht.
Nabespreking 15 min	In de kleine groepjes bespreekt de coach hoe het is gegaan. Wat ging goed, wat kan beter? Iedere deelnemer schrijft in zijn/haar leerlingenboekje op welke tips en tops hij/zij meeneemt voor de volgende keer.	• Cognitief zelfvertrouwen • Motivatie/inzet • Gevoel van eigenwaarde • Zelfcontrole • Sense of coherence Gevoel geven er toe te doen. Motivatiegericht klimaat.
Afsluiting 17.30 uur	De docent sluit centraal af. Bedankt iedereen voor de aanwezigheid en inzet en tot de volgende keer! De deelnemers worden opgehaald door de ouders. Er wordt kort een praatje gemaakt met de ouders over hoe het is gegaan.	

Bijeenkomst 2: het stadion

Activiteit	Omschrijving	Doelen / softskills
Binnenkomst 15.30 uur	De leerlingen zijn opgehaald van school en komen één voor één of in kleine groepjes binnen. Ze worden persoonlijk verwelkomd door de docent en de stagiairs. Ze trekken hun eigen PfS shirt aan. Ze gaan zitten op de banken of aan tafel en krijgen iets te drinken. Er wordt ontspannen door de begeleiding gepraat.	• Thuis voelen • Veiligheid • Gevoel van eigenwaarde Gevoel geven er toe te doen
Voorbespreking 15 min	A: De docent vertelt iets over het programma van de middag. Wat kunnen de leerlingen verwachten en wat verwacht de docent van de leerlingen. Welke doelen staan deze bijeenkomst centraal. De verwachtingen zijn eenvoudig, duidelijk en positief geformuleerd. Gezamenlijke doelen van vandaag: – Samenwerken, luisteren en vragen stellen. – Kennis van en vaardigheid krijgen in het schrijven van een verhaal, samenvatten, taal en spelling. B: In kleine groepjes kijken de leerlingen onder begeleiding van een coach naar de eigen tips en tops, opgeschreven aan het eind van de vorige bijeenkomst. Samen bepalen ze de individuele doelen van de dag en schrijven deze op in het eigen leerlingenboekje.	• Gevoel van eigenwaarde • Sense of coherence Gevoel er toe te doen. Motivatiegericht klimaat.
Warming up Ren je Rot Rekenspel 10 min	Bij het Ren je Rot Rekenspel liggen er in het lokaal cijfers en symbolen verspreid. De begeleiding zit achter een lange tafel en geeft een kettingsom in delen per cijfer en symbool door als een zoekopdracht. De kinderen zoeken met elkaar zo snel mogelijk het te zoeken symbool of antwoord. Een antwoord mag pas gegeven worden wanneer ieder kind zijn hand aan de tafel heeft. Het doel is om deze kettingsom binnen 20 minuten op tafel te hebben liggen	• Cognitief zelfvertrouwen • Samenwerkings vaardigheden Motivatiegericht klimaat. Uitdagende, haalbare opdracht. Contextrijke leeromgeving.
Eerste helft: Rondleiding in het stadion 45 min	De groep krijgt een rondleiding door het stadion. We bezoeken alle plekken waar je normaal niet komen mag: de kleedkamers, de persruimte, de spelersruimte, de bestuurskamer, skybox (als die er is), de ontvangstruimte, de fanshop, de spelerstunnel, de tribune en langs het veld (niet er op!). In iedere ruimte wordt iets verteld over het stadion, de club, de wedstrijden, de spelers, de geschiedenis. De leerlingen maken korte aantekeningen over wat ze horen en zien. Ondertussen maken ze foto's van de ruimten, van details, van wat ze mooi vinden om te	• Motivatie/inzet • Gevoel van eigenwaarde Motivatiegericht klimaat. Contextrijke leeromgeving. Uitdagende, haalbare opdracht.

	fotograferen. Dit doen ze met IPads of camera's van het leercentrum.	
Rust	Deelnemers nemen even rust, drinken iets en/of eten wat fruit.	
Tweede helf: 'Comic life' voorbereiding 45 min	Er wordt kort teruggekomen op de rondleiding. Wat vonden de leerlingen bijzonder, wat viel op? Leerlingen gaan werken in tweetallen. De begeleider maakt de indeling en zet leerlingen die wat minder zelfvertrouwen hebben, bij leerlingen die wat meer zelfvertrouwen hebben. Bij het werken aan de opdracht, blijft de begeleiding in de buurt en stuurt waar nodig op de samenwerking. Opdracht in tweetallen: bedenk een kort verhaal over iets (spannends, leuks, bijzonders) dat is gebeurd in het stadion. Maak een storyboard door middel van tekeningen en tekst. Het verhaal heeft een plot. Theorie: vooraf krijgen de leerlingen een korte toelichting op het schrijven van een verhaaltje. Begin, middendeel en het eind. Wat is een plot? Wat voor soort verhalen zijn er? Wat is een storyboard? Etc. Vervolg: de volgende bijeenkomst gaan we het verhaal uitwerken met Comic Life, een computerprogramma waarmee je een foto-strip kunt maken. Het verhaal is zo kort, dat het verteld kan worden met maximaal 9 foto's, passend op 1 A4. Je maakt gebruik van de foto's gemaakt tijdens de rondleiding. De strips worden uitgeprint en aan elkaar gepresenteerd.	• Cognitief zelfvertrouwen • Motivatie/inzet • Samenwerkingsvaardigheden • Gevoel van eigenwaarde Motivatiegericht klimaat Contextrijke leeromgeving. Uitdagende, haalbare opdracht.
Nabespreking 15 min	In de kleine groepjes bespreekt de coach hoe het is gegaan. Wat ging goed, wat kan beter? Hebben we de doelen van vandaag behaald? Waarom wel of waarom niet? Iedere deelnemer schrijft in zijn/haar leerlingenboekje op welke tips en tops hij/zij meeneemt voor de volgende keer.	• Cognitief zelfvertrouwen • Motivatie/inzet • Gevoel van eigenwaarde • Zelfcontrole • Sense of coherence Gevoel geven er toe te doen. Motivatiegericht klimaat.
Afsluiting 17.30 uur	De docent sluit centraal af. Bedankt iedereen voor de aanwezigheid en inzet en tot de volgende keer! De deelnemers worden opgehaald door de ouders. Er wordt kort een praatje gemaakt met de ouders over hoe het is gegaan.	

Bijeenkomst x: meten en weten

Activiteit	Omschrijving	Doelen / softskills
Binnenkomst 15.30 uur	De leerlingen zijn opgehaald van school en komen één voor één of in kleine groepjes binnen. Ze worden persoonlijk verwelkomd door de docent en de stagiairs. Ze trekken hun eigen PfS shirt aan. Ze gaan zitten op de banken of aan tafel en krijgen iets te drinken. Er wordt ontspannen door de begeleiding gepraat.	• Thuis voelen • Veiligheid • Gevoel van eigenwaarde Gevoel geven er toe te doen
Voorbespreking 15 min	A: De docent vertelt iets over het programma van de middag. Wat kunnen de leerlingen verwachten en wat verwacht de docent van de leerlingen. Welke doelen staan deze bijeenkomst centraal. De verwachtingen zijn eenvoudig, duidelijk en positief geformuleerd. Gezamenlijke doelen van vandaag: – Samenwerken, precies werken, inbreng durven hebben. – Kennis over meten, vaardigheid in op verschillende manieren meten en rekenen. B: In kleine groepjes kijken de leerlingen onder begeleiding van een coach naar de eigen tips en tops, opgeschreven aan het eind van de vorige bijeenkomst. Samen bepalen ze de individuele doelen van de dag en schrijven deze op in het eigen leerlingenboekje.	• Gevoel van eigenwaarde • Sense of coherence Gevoel geven er toe te doen. Motivatiegericht klimaat.
Warming up *Boter, kaas en eieren* 20 min	De groep wordt in 3-en gedeeld. Leg de 9 hoepels neer in een vierkant van 3 x 3. Maak twee groepjes kinderen van 3 tot 5 kinderen. Elk groepje krijgt 3 rondjes of kruisjes en staat op een zelfde afstand van het vierkant (neem bijvoorbeeld de halve zaal als afstand). Het doel van het spel is om in drie hoepels op een rij een kruisje of rondje neer te leggen. Op een teken van de coach begint het spel. Het eerste kind van beide groepjes rent naar de hoepels en legt daar 1 rondje/kruisje in een hoepel. Daarna rennen de kinderen terug en tikken de volgende kinderen aan. Die rennen ook naar de hoepels en leggen de rondjes/kruisjes in een hoepel. Daarna volgen de derden. Als er nu nog geen drie op een rij is gemaakt mag daarna elke volgend kind een rondje of kruisje verplaatsen. Dit gaat door tot er drie op een rij is. De	• Motivatie/ inzet. • Samenwerkingsvaardigheden Motivatiegericht klimaat. Uitdagende, haalbare opdracht.

	groep die dit het eerste heeft wint. Daarna speelt de verliezende groep tegen groep 3. Dan speelt groep 3 tegen de winnende groep. De groep die de meeste keren gewonnen heeft wint de wedstrijd. Doel: samenwerken, goed naar elkaar luisteren en strategisch denken.	
Eerste helft: meten is weten 45 min	De groep wordt in tweeën gedeeld. De opdrachten worden afwisselend uitgevoerd. Opdracht 1: op verschillende manieren de omtrek van het veld meten. Bespreek met elkaar op welke manier je de omtrek van het veld kunt meten. Schrijf zoveel mogelijk manieren op. Voorbeelden: – Schatten: kijken en inschatten. – Stappen: een stap is ongeveer een meter. Hoeveel stappen heb je nodig. – Liggen: leerlingen liggen met hoofd en voeten tegen elkaar aan. Je weet hoe lang je bent. Tel het bij elkaar op . – Meetapparaat: met het lijnen meetapparaat van de voetbalclub. Je loopt met het meetinstrument langs de lijn. – Telefoon: op een aantal telefoons zit een afstandmeter. – Bal gooien: hoe vaak kun je gooien om aan de overkant te komen? – Schatten: in hoeveel tijd ren je om de omtrek van het veld? – ….. Als je de omtrek weet, hoe bereken je dan de oppervlakte? In overleg! Na 45 minuten komt de groep bij elkaar in het leercentrum. Na de pauze wisselt de groep.	• Cognitief zelfvertrouwen • Motivatie/inzet • Samenwerkingsvaardigheden • Sense of coherence Motivatiegericht klimaat. Contextrijke leeromgeving. Uitdagende, haalbare opdracht.
Rust	Deelnemers nemen even rust, drinken iets en/of eten wat fruit.	
Tweede helf: Tribune 45 min	De groep wisselt en gaat of naar het veld of naar de tribune. Opdracht 2: op verschillende manieren de capaciteit van het stadion berekenen (het aantal stoeltjes). Bespreek met elkaar op welke manier je de capaciteit van het stadion kunt berekenen. Schrijf zoveel mogelijk manieren op. Voorbeelden: – Schatten: kijken en inschatten. – Tellen: tel iedere stoel (kost teveel tijd!).	• Cognitief zelfvertrouwen • Motivatie/inzet • Samenwerkingsvaardigheden • Sense of coherence Motivatiegericht klimaat Contextrijke leeromgeving. Uitdagende, haalbare opdracht.

	– Tellen: je kunt het tellen opdelen in vakken en de vakken verdelen onder de leerlingen. Hoe zorg je dat je de tel niet kwijt raakt! – Tellen en vermenigvuldigen: verdeel het stadion in vakken van vergelijkbare grootte. Tel één vak en vermenigvuldig met het aantal vakken. – Vermenigvuldigen: tel het aantal rijen en het aantal stoelen per rij. Vermenigvuldig ze met elkaar. – ….. Hoeveel PfS groepen van 15 deelnemers passen er in het stadion? In overleg! NB. zo kunnen er meer vragen gemaakt worden.	
Nabespreking 15 min	In de kleine groepjes bespreekt de coach hoe het is gegaan. Wat ging goed, wat kan beter? Hebben we de doelen van vandaag behaald? Waarom wel of waarom niet? Iedere deelnemer schrijft in zijn/haar leerlingenboekje op welke tips en tops hij/zij meeneemt voor de volgende keer.	• Cognitief zelfvertrouwen • Motivatie/inzet • Gevoel van eigenwaarde • Zelfcontrole • Sense of coherence Gevoel geven er toe te doen. Motivatiegericht klimaat.
Afsluiting	De docent sluit centraal af. Bedankt iedereen voor de aanwezigheid en inzet en tot de volgende keer! De deelnemers worden opgehaald door de ouders. Er wordt kort een praatje gemaakt met de ouders over hoe het is gegaan.	

Bijeenkomst x: interviewen van een speler

Activiteit	Omschrijving	Doelen / softskills
Binnenkomst 15.30 uur	De leerlingen zijn opgehaald van school en komen één voor één of in kleine groepjes binnen. Ze worden persoonlijk verwelkomd door de docent en de stagiairs. Ze trekken hun eigen PfS shirt aan. Ze gaan zitten op de banken of aan tafel en krijgen iets te drinken. Er wordt ontspannen door de begeleiding gepraat.	• Thuis voelen • Veiligheid • Gevoel van eigenwaarde Gevoel geven er toe te doen
Voorbespreking 15 min	A: De docent vertelt iets over het programma van de middag. Wat kunnen de leerlingen verwachten en wat verwacht de docent van de leerlingen. Welke doelen staan deze bijeenkomst centraal. De verwachtingen zijn eenvoudig, duidelijk en positief geformuleerd.	• Gevoel van eigenwaarde • Sense of coherence Gevoel geven er toe te doen. Motivatiegericht klimaat.

	Gezamenlijke doelen van vandaag: – Vragen durven stellen, luisteren. – Kennis van en vaardigheid krijgen het maken van goede vragen, samenvatten, doorvragen, taal en spelling. B: In kleine groepjes kijken de leerlingen onder begeleiding van een coach naar de eigen tips en tops, opgeschreven aan het eind van de vorige bijeenkomst. Samen bepalen ze de individuele doelen van de dag en schrijven deze op in het eigen leerlingenboekje.	
Warming up Jump-in, jump-out 10 min	De kinderen staan in de kring, geven elkaar een hand, De begeleider roept willekeurig jump-in of jump-out. De leerlingen roepen de Engelstalige opdracht na en voeren deze tegelijkertijd uit. Wanneer dit vlot verloopt, wordt de opdracht om het tegenovergestelde van datgene wat de begeleider roept, te roepen en uit te voeren.	• Motivatie/ inzet Motivatiegericht klimaat. Uitdagende, haalbare opdracht.
Eerste helft: voorbereiden van het interview	Vanmiddag komt er een speler op bezoek uit het Eerste team. De leerlingen gaan hem interviewen. Inleidend gesprek over de pers/journalisten en over de persruimte. Het bespreken van open en gesloten vragen. In drietallen gaan de kinderen vragen bedenken en verzinnen minimaal 10 vragen die zij kunnen onderverdelen. De vragen kunnen ze verzinnen door gebruik te maken van de 5 W-vragen en Hoe. De begeleiders stimuleren dat de vragen betrekking hebben op het leerdoel van het kind. Dit kan betekenen dat als het leerdoel 'meer zelfvertrouwen' is, dat een vraag kan zijn; 'Had jij vroeger veel zelfvertrouwen?'. Het is belangrijk dat iedereen een vraag kan stellen.	• Motivatie/inzet • Samenwerkingsvaardigheden • Gevoel van eigenwaarde • Sense of coherence Motivatiegericht klimaat. Uitdagende, haalbare opdracht.
Rust	Deelnemers nemen even rust, drinken iets en/of eten wat fruit.	
Tweede helft: Spelersinterview 45 min	Zoals alle sportinterviews, vindt dit onderdeel plaats in de persruimte. Een speler van het Eerste wordt geïnterviewd. De kinderen stellen de vragen aan de speler en noteren de antwoorden van hun vraag. Als de vraag eerder door iemand anders is gesteld dan neemt de leerling het antwoord over op zijn papier. Door de antwoorden op te schrijven zijn de kinderen ook bewust aan het luisteren en zullen zij op moeten letten dat de vraag niet al is gesteld. Nadat alle vragen zijn gesteld mogen de kinderen met de speler nog op de foto. De kinderen mogen zelf foto's nemen met de camera (per groep).	• Cognitief zelfvertrouwen • Motivatie/inzet • Gevoel van eigenwaarde • Zelfcontrole • Sense of coherence Contextrijke leeromgeving. Motivatiegericht klimaat. Uitdagende, haalbare opdracht.

	Uitwerken van het interview; de kinderen hebben alle vragen gesteld die zij wilden en nu mogen ze de vragen gaan uitwerken. Ieder kind mag kiezen op welke manier het wordt uitgewerkt, dit kan d.m.v. een verhaal, poster, PowerPoint of een film. De keuze is aan de leerling of hij wilt samenwerken of niet, wel kunnen wij als coaches dit stimuleren door bij het coachgesprek het kind een tip te geven die deze keus stimuleert. Het doel hiervan is de informatie verwerken, goed nadenken over wat er is gezegd en dit vertalen op een andere manier.	
Nabespreking 15 min	In de kleine groepjes bespreekt de coach hoe het is gegaan. Wat ging goed, wat kan beter? Hebben we de doelen van vandaag behaald? Waarom wel of waarom niet? Iedere deelnemer schrijft in zijn/haar leerlingenboekje op welke tips en tops hij/zij meeneemt voor de volgende keer.	• Cognitief zelfvertrouwen • Motivatie/inzet • Gevoel van eigenwaarde • Zelfcontrole • Sense of coherence Gevoel geven er toe te doen. Motivatiegericht klimaat.
Afsluiting	De docent sluit centraal af. Bedankt iedereen voor de aanwezigheid en inzet en tot de volgende keer! De deelnemers worden opgehaald door de ouders. Er wordt kort een praatje gemaakt met de ouders over hoe het is gegaan.	

Tijdens de voorlaatste bijeenkomst wordt door alle leerlingen de online vragenlijst ingevuld. De vragenlijst is ontwikkeld door Oberon Onderwijs research en meet de sociaal-emotionele ontwikkeling van de deelnemers op vier gebieden, namelijk motivatie, zelfvertrouwen, zelfstandig werken en samenwerken. De resultaten worden online verzameld en opgenomen in een tweejaarlijkse rapportage. Ook kan het leercentrum zelf de resultaten ophalen en gebruiken. Deze gegevens kunnen de PfS-leercentra gebruiken voor terugkoppeling aan school en ouders.

Bijeenkomst 10: feestelijke afsluiting

Activiteit	Omschrijving	Doelen / softskills
Binnenkomst 15.30 uur	Leerlingen trekken bij binnenkomst hun eigen PfS shirt aan. Ouders, leerkrachten en kinderen gaan zitten. Er is thee + koffie voor de ouders en drinken voor de kinderen. Ouders nemen plaats met de rug naar de opening/gezicht naar bord. De eerste 2 rijen voor de kinderen (20 plaatsen).	• Thuis voelen • Gevoel van eigenwaarde Gevoel geven er toe te doen

Opening 10 min	De centrummanager opent, heet iedereen van harte welkom en legt kort uit wat de leerlingen de afgelopen weken gedaan hebben bij PfS. Gezamenlijke doelen van vandaag: – Samen vieren van het behaalde resultaat. – Vaardigheid krijgen in presenteren voor een groep.	• Gevoel van eigenwaarde • Sense of coherence Gevoel geven er toe te doen. Motivatiegericht klimaat.
Beeld rapportage 10 min	De leerlingen en gasten bekijken het filmpje van de afgelopen periode. Gedurende de tranche is er een registratie gemaakt van de bijeenkomsten, de opdrachten, wat de leerlingen gedaan hebben.	• Gevoel van eigenwaarde Gevoel geven er toe te doen
Eerste helft: Presentaties van de deelnemers 45 min	De leerlingen geven een presentatie aan de ouders, leerkrachten en andere deelnemers over iets dat zij gedaan hebben en geleerd hebben bij PfS en dat zij zelf belangrijk vinden. De presentaties zijn voorbereid in bijeenkomst 9. Inhoud en vorm van de presentatie is door de leerlingen zelf gekozen. Alle leerlingen komen aan bod.	• Cognitief zelfvertrouwen • Motivatie/inzet • Gevoel van eigenwaarde • Zelfcontrole • Sense of coherence Gevoel geven er toe te doen. Motivatiegericht klimaat. Contextrijke leeromgeving. Uitdagende, haalbare opdracht.
Rust	Deelnemers nemen even rust, drinken iets en/of eten wat fruit.	
Tweede helft: Uitreiking certificaten 45 min	De procedure van de uitreiking wordt kort toegelicht. Er komt een speler, trainer of ander belangrijk persoon van de club (directeur, etc.) die samen met de docent of centrummanager de certificaten uitreikt. Iedere leerling wordt apart naar voren geroepen. Er wordt iets positiefs kenmerkend over de leerling verteld. Vervolgens wordt het certificaat ondertekend door de leerling, de speler/trainer en de docent/centrummanager. De leerling krijgt het certificaat, samen met een goodiebag met gadgets van de club. Tenslotte is er een fotomoment samen met de speler /trainer.	• Cognitief zelfvertrouwen • Gevoel van eigenwaarde • Sense of coherence Gevoel geven ertoe te doen. Motivatiegericht klimaat. Contextrijke leeromgeving.
Nabespreking 15 min	Er is ruimte voor vragen aan de leerlingen, speler/trainer en docent/centrummanager. Ter afsluiting wordt er een groepsfoto gemaakt.	

Afsluiting	De docent/centrummanager sluit centraal af. Bedankt iedereen voor de aanwezigheid en inzet en veel success in de toekomst!	

11. Opzetten van een PfS-leercentrum

PfS NL heeft een methodiek ontwikkeld voor de implementatie van een PfS leercentrum. In de diverse fasen wordt gebruik gemaakt van de producten en materialen die voor PfS ontwikkeld zijn.

a) Voorbereidende fase

De voorbereidende fase start als een partij contact heeft gezocht met PfS NL en aangegeven dat zij geïnteresseerd zijn in het opzetten van een leercentrum in hun regio. Onder begeleiding van PfS NL vinden de volgende acties plaats.

- Stakeholdersanalyse: een analyse van de mogelijke lokale stakeholders.
- Benaderen en informeren van de stakeholders.
- Bij elkaar halen van stakeholders in een informerende bijeenkomst georganiseerd in het stadion. Aan het eind wordt de vraag gesteld of de partijen de intentie hebben te participeren in PfS.

b) Projectfase

Het moment van 'go' tot en met het moment dat de eerste leerlingen een PfS programma gaan volgen, wordt beschouwd als een project. Hiervoor wordt een lokale projectorganisatie ingericht, die wordt ondersteund door PfS NL. De volgende stappen worden doorlopen:

- Het formeren van een projectstructuur, bestaande uit een stuurgroep en een projectgroep, inclusief projectleider. De stuurgroep bestaat uit een vertegenwoordiging van alle betrokken organisaties. De projectleider en het team worden gefaciliteerd door de betrokken organisaties.
- Het geven van een projectopdracht door de stuurgroep aan de projectleider en zijn/haar team.
- Het schrijven van een startdocument, waar alle partijen een 'go' op geven.
- Schrijven, vaststellen en uitvoeren van projectplan, inclusief begroting.
- Schrijven en vaststellen van het ondernemingsplan, inclusief exploitatiemiddelen.
- Aanstellen centrummanager, docent(en) en ander personeel, betrekken van stagiaires (inclusief procedures, werving en dergelijke).
- Het aangaan van een formele samenwerking. De voorkeur heeft een stichtingsvorm. In de samenwerkingsovereenkomst worden afspraken gemaakt over resultaat, doel en doelgroep. Daarnaast over verantwoordelijkheden, rollen en taken en facilitering. uitgangspunt is dat een centrum bij de start voor minimaal drie jaar gaat draaien, inclusief gedekte begroting

Tussen de verschillende onderdelen bevinden zich een aantal 'go-no go' momenten. IJkpunten zijn of er voldoende draagvlak is, of er een goede locatie is en of er financiering te vinden is voor minimaal 3 jaar.
De eerste twee fasen beslaan 9 tot 12 maanden.

c) Uitvoeringsfase

De ervaring leert dat een centrum drie jaar nodig heeft om tot volle wasdom te komen. In de drie jaar draait het centrum draait en worden de groepen langzaam uitgebreid. PfS NL heeft de rol van *critical friend.* Komt wanneer nodig langs om de voortgang te bespreken en reflecteert met de mensen uit het centrum over hoe de kwaliteit

van inhoud en organisatie versterkt kan worden. Het leercentra heeft een zelfstandige begroting waarin een contributie is opgenomen voor het Netwerk PfS NL.

Ter ondersteuning regio's waar het initiatief wordt genomen een nieuw PfS leercentrum op te zetten, is een aantal documenten ontwikkeld, waaronder een 'How To: het realiseren van een PfS-leercentrum' en een 'Checklist Opzetten leercentrum'. Hierin is de methodiek verder uitgewerkt.

12. Financiering en randvoorwaarden

In tegenstelling tot veel andere initiatieven is Playing for Success niet een project, dat een bepaalde periode draait en dan stopt. Partners verbinden zich voor een periode van minimaal 3 jaar, met de intentie na de eerste 3 jaar een goed lopende en financieel gezonde regionale voorziening te zijn.

PfS is een merk dat staat voor een herkenbaar aanbod en hoge kwaliteit. Aan het starten en draaien van een PfS leercentrum is dan ook een aantal voorwaarden verbonden.

- Het opzetten van een PfS leercentrum gebeurt altijd onder begeleiding van PfS NL.
- Het opzetten van een PfS leercentrum is een project: van het eerste initiatief tot het openen van de deuren. Hiervoor wordt een projectplan, met tijdpad en projectbegroting gemaakt.
- Een operationeel PfS leercentrum benoemen we niet als een project, maar als een duurzame regionale voorziening. Hiervoor wordt een ondernemingsplan gemaakt voor een periode van minimaal 3 jaar, inclusief financiële dekking. Partners verbinden zich minimaal voor deze periode aan PfS.
- Een PfS leercentrum houdt zich aan de gezamenlijk afgesproken kernkenmerken.
- Een PfS leercentrum is lid van het Netwerk PfS NL. Leden mogen de naam Playing for Success dragen, het logo gebruiken en gebruik maken van alle voorzieningen die geleverd worden door PfS NL. Ook wisselen de leercentra onderling uit en leren van elkaar. Voor het lidmaatschap betalen de leercentra een jaarlijkse contributie.
- Een PfS leercentrum gebruikt naam en logo van PfS, zoals dat gezamenlijk is afgesproken.
- PfS NL bewaakt, samen met het Netwerk PfS NL, de kwaliteit van de leercentra. Als het nodig is, vinden er gesprekken plaats met een leercentrum.
- Een PfS leercentrum is bereid eigen ontwikkeld materiaal te delen met andere PfS leercentra en met PfS NL.

Begroting

Net zoals het opzetten en het draaien van het PfS leercentrum als twee aparte fasen worden benoemd, werken we ook met twee afzonderlijke begrotingen. Een projectbegroting, dat het realiseren van een leercentrum betreft, en een begroting voor een operationeel leercentrum. De begroting bevat bij alle leercentra dezelfde posten. De bedragen echter, zijn afhankelijk van tal van factoren en kunnen erg uiteenlopen. Voor het gemak, nemen we een gemiddeld leercentrum als voorbeeld.

Projectfase PfS leercentrum

Het realiseren van het leercentrum (tot de deuren openen) wordt zoals gezegd, gedefinieerd als een project. Het project wordt uitgevoerd door een speciaal hiervoor benoemde projectleider. De kosten voor de projectfase bestaan uit de uren van de projectleider, team, de bouw en inrichting van het leercentrum, aanschaf materialen, PR en communicatie en ondersteuning vanuit PfS NL. Gemiddeld komt dit op ongeveer € 80.000. Het bedrag is erg afhankelijk van de kosten voor bouw en inrichting van het leercentrum en de keuzes die de lokale organisatie maakt.

Voor de projectleider rekenen we 0,4 fte, voor een periode van ongeveer 6 maanden, van de start tot de opening van het centrum. De projectleider is vrijwel altijd in dienst bij één van de lokale partners. Hoe de uren

van de projectleider verrekend worden en welke kosten dit met zich meebrengt, verschilt per regio. De projectleider wordt bijgestaan door een projectteam. Ook dit zijn over het algemeen mensen die in dienst zijn bij de lokale partners. Vaak gebeurt de inzet van de leden van het projectteam met gesloten beurs. Voor de volledigheid nemen we de loonkosten wel op in de begroting. Voor de overige kosten wordt gaande de projectfase getracht externe middelen te werven, onder andere via subsidies, fondsen en sponsoren. Denk aan een lokale ICT en multimedia leverancier, een kantoormeubelhandel, groothandels etc. Maar ook partijen als de Rabobank of een lokale (gemeentelijke) subsidie.

Voor de kosten van de afbouw/inrichting van de ruimte is in het voorbeeld € 25.000 opgevoerd. Dit bedrag is fictief. Het is sterk afhankelijk van de staat van de ruimte waar het leercentrum gevestigd wordt. Soms is de ruimte zo beschikbaar en hoeft deze alleen maar ingericht te worden. De kosten liggen dan een stuk lager. Soms moet er flink verbouwd worden, of moeten de internetfaciliteiten nog worden aangelegd. In dat geval kunnen de kosten een stuk hoger uitvallen. Belangrijk is dat er in het projectplan en –begroting vooraf een goede inschatting wordt gemaakt van de werkzaamheden en de daarbij horende kosten, zodat de partners weten waar ze 'ja' tegen zeggen én zodat er gericht financiering voor gezocht kan worden.

In de projectfase wordt het opzetten van het leercentrum zowel op bestuurlijk niveau, als bij het projectteam, ondersteund door Playing for Success Nederland. De kosten voor de ondersteuning worden opgenomen in de begroting en maken deel uit van de totale financiering.

Omdat het een samenwerking betreft van meerdere lokale/regionale onderwijsbesturen, de club, gemeente en soms nog meer, zijn lokale partijen sneller geïnteresseerd in het leveren van een bijdrage.

Voorbeeldbegroting projectfase PfS

Projectleider / team	€ 25.000
Ondersteuning PfS NL	€ 12.500
Afbouw / inrichting ruimte	€ 25.000
ICT / multimedia	€ 12.000
PR en communicatie	€ 2.500
Materialen les	€ 2.000
Kleding / gadgets deelnemers	€ 1.500
Totaal	**€ 78.500**

Uitvoeringsfase PfS leercentrum

Voordat een PfS leercentrum de deuren opent en de eerste leerlingen komen, heeft de nieuwe centrummanager, samen met de stuurgroep, een ondernemingsplan en begroting voor de eerste 3 jaar opgesteld. Hierin staat de beoogde ontwikkeling beschreven van het leercentrum en de kosten die dit met zich meebrengt. Naast het beramen van de kosten, ligt er ook een dekkingsplan, waarin met redelijke zekerheid beschreven staat, hoe de kosten van die eerste 3 jaar gedekt worden. Gebruikelijk is dat de partners een bijdrage leveren in de financiering en dat daarnaast gezocht wordt naar sponsoren, subsidies of fondsen die kunnen bijdragen. Soms betalen scholen een bedrag per deelnemer. Het is niet gebruikelijk dat ouders betalen voor deelname van hun kind aan PfS.

De hoogte van de operationele kosten van een leercentrum worden vooral bepaald door het aantal dagen dat het leercentrum draait (of wil gaan draaien). Een gemiddeld leercentrum (3 dagen groepen) kost ongeveer € 100.000 tot € 125.000 per jaar. Het grootste deel van de kosten is personele inzet (centrummanager en docenten, 1 fte). Net als in de projectfase is het personeel vrijwel altijd in dienst bij één van de betrokken onderwijsbesturen en wordt te werk gesteld of krijgt te taak te werken in het leercentrum. Het onderwijsbestuur waar de centrummanager en docent(en) in dienst zijn, brengen de loonkosten in rekening bij de lokale PfS stichting.

De ruimte, inzet spelers en gadgets/kaartjes worden geleverd in natura door de locatie/club. Deze bijdrage wordt geschat op € 30.000,- per jaar. Voor de volledigheid worden de kosten wel opgevoerd in de begroting.

Het overige deel zijn 'harde' kosten van lesmaterialen, ICT, printkosten, wervingskosten, PR en communicatie, drinken en eten. Dit zijn kosten waar middelen voor gezocht moeten worden, meestal via sponsoren, fondsen en subsidies.

In een enkel geval wordt er vervoer voor de leerlingen van en naar het leercentrum georganiseerd. Dit is een forse kostenpost. In de praktijk wordt voor het vervoer vaak een andere oplossing gezocht. Enerzijds heeft dit te maken met de kosten, anderzijds ook om inhoudelijke redenen, namelijk het persoonlijk contact met school en ouders als zij de kinderen brengen en halen.

Ieder PfS leercentra is lid van het Netwerk PfS NL. Daar betaalt men een jaarlijkse contributie van € 1.500 voor aan PfS NL. PfS NL voert daar een aantal centrale taken voor uit als kwaliteitsbewaking en borging, het organiseren van kennisdeling, onderzoek, de website, SharePoint (Playground) en waar nodig ondersteuning op maat.

Voorbeeld jaarbegroting uitvoeringsfase PfS

Centrummanager / docent	€ 65.000	-	*In dienst bij onderwijs, kosten worden verdeeld*
Locatie huur / beheer	€ 30.000	-	*In natura door club*
ICT / multimedia afschrijving	€ 5.000		
PR en communicatie	€ 2.500		
Materialen les	€ 2.000		
Kleding / gadgets deelnemers	€ 2.000		
Contributie Netwerk PfS NL	€ 1.500		
Vervoer (optioneel)	……		
Totaal	**€ 108.000**		

Kosten per leerling

Ook de kosten per leerling zijn afhankelijk van de keuzes die lokaal gemaakt zijn. Wanneer een leercentrum kiest voor tranches van 12 weken, dan kunnen ze in plaats van 4 tranches, maar 3 tranches per jaar draaien. Met het gevolg dat er minder deelnemers per jaar zijn en dus hogere kosten per deelnemer. In sommige leercentra worden meerdere groepen per dag gedraaid, met het effect meer deelnemers per jaar en dus lagere kosten per deelnemer. Gemiddeld zijn de kosten voor een tranche € 360 per deelnemer. Zie het rekenvoorbeeld hieronder.

Rekenvoorbeeld leercentrum Y: draait 5 groepen per week, 4 tranches per jaar, 10 weken per tranche.

Ma, di, do	1 groep x 15 leerlingen = 3 x 15 = 45 leerlingen
Woe	2 groepen x 15 leerlingen = 2 x 15 = 30 leerlingen

Totaal per tranche 75 leerlingen. Per jaar 4 tranches x 75 leerlingen = 300 deelnemers.
€ 108.000 : 300 deelnemers = € 360 per deelnemer.

De kosten voor de locatie worden door de club wel opgevoerd, maar niet in rekening gebracht. Hierdoor valt de 'harde' prijs die per deelnemer opgebracht moet worden, lager uit, namelijk € 108.000 – 30.000 = € 78.000 : 300 deelnemers = € 260 per deelnemer.

Wanneer een leercentrum minder dagen draait, is de aanstelling voor de centrummanager en docent(en) ook minder in uren, waardoor de jaarkosten lager uitvallen.

13. Verantwoording

Leerlingen die over betere sociale en emotionele competenties beschikken, voelen zich beter op school, zijn meer gemotiveerd en presteren beter op school (Kleinjan et al, 2016, De Looze et al, 2014). Het is daarom van belang gericht aandacht te schenken aan het vergroten van de sociaal-emotionele competenties van leerlingen (UNICEF, 2020).

Oorzaken

Playing for Success richt zich op kinderen en jongeren in de leeftijd van 9 t/m 14 jaar, die vanwege sociaal-emotionele oorzaken op school achterblijven bij de groep en/of vastlopen op school. Zij hebben een laag cognitief zelfvertrouwen, laag sociaal initiatief en/of weinig sociale autonomie. Deze leerlingen hebben vaak een specifieke leergeschiedenis die heeft geleid tot de ontwikkeling van bepaalde overtuigingen met betrekking tot henzelf, anderen en de toekomst. Dit kan tal van oorzaken hebben, bijvoorbeeld veel faalervaringen, pesten, een moeilijke thuissituatie, een negatief zelfbeeld, een leraar waarmee het niet klikt, enzovoort. Het effect is dat ze uiteindelijk zelf gaan geloven dat ze niet kunnen leren. Ze ontwikkelen negatieve kerncognities.

Carol Dweck (1999, 2012, 2017) spreekt over het hebben van een 'fixed mindset'. Kinderen met een 'fixed mindset' hebben weinig geloof in het kunnen ontwikkelen van de eigen kwaliteiten en vaardigheden. Ze vermijden uitdagingen, zodat ze geen fouten maken en zijn weinig gemotiveerd. Het heeft toch weinig zin… PfS is er op gericht kinderen in een 'groei mindset' te zetten. Kinderen met een op groei gerichte mindset, geloven dat ze kunnen leren, zijn blij met uitdagingen, geven niet op bij tegenslag en leren van feedback. Vaak zien we bij deze leerlingen een andere doeloriëntatie. De focus ligt op presteren in plaats van leren en ontwikkelen (Ames, 1992; Pintrich, 2004).

Het ontwikkelen van een meer open of groeimindset, maakt dat er bereidheid ontstaat tot het opdoen van nieuwe ervaringen en het uitproberen van nieuwe activiteiten. Er vindt een verschuiving plaats van prestatiedoeloriëntatie naar leerdoeloriëntatie. Ames stelt in zijn Achievement Goal Theory dat een grotere gerichtheid op leren vaak samengaat met een grotere emotionele stabiliteit en plichtsgetrouwheid. Iemand die emotioneel stabiel is, heeft het vermogen om stressvolle gebeurtenissen te hanteren en is niet snel van slag. Het is de mate waarin iemand controle of grip ervaart op de eigen reactie. Emotionele stabiliteit is een belangrijke voorspeller voor succes in onderwijs (Prevoo, 2013). De mate van emotionele stabiliteit wordt onder meer bepaald door het gevoel van eigenwaarde, het cognitief zelfvertrouwen en de sense of coherence die een leerling heeft.

Leerlingen met een hoog cognitief zelfvertrouwen verwachten dat zij taken op school goed kunnen uitvoeren (Midgley et al, 2000; ITS/SCO-Kohnstamm Instituut/GION/Cito, 2005). Een hoge Sense of Coherence hangt samen met een succesvolle onderwijs- en arbeidsloopbaan (Lindstrom & Eriksson, 2010). Verschillende onderzoeken laten zien dat bij jeugd dit gevoel zich kan ontwikkelen door positieve (leer)ervaringen (García-Moya, Moreno & Jiménez-Iglesias, 2013; Løndal, 2010).

Naast emotionele stabiliteit zijn inzet/motivatie, zelfcontrole en samenwerkingsvaardigheden andere belangrijke factoren die bijdragen aan het succesvol doorlopen van de onderwijsloopbaan (Heckman, 2012; Baumeister & Tierney, 2012; Prevoo, 2013; Leffert et al, 2000).

Jongeren kunnen deze soft skills ontwikkelen door deel te nemen aan specifieke naschoolse programma's. Deze programma's bestaan uit een gecoördineerde set van activiteiten, actieve vormen van leren, met componenten gerelateerd aan en activiteiten gericht op de ontwikkeling van de soft skills (Durlack, Weissberg & Pachan, 2010). PfS is zo'n programma.

Aan te pakken factoren

PfS werkt aan het realiseren van aantoonbare groei in de sociaal-emotionele ontwikkeling van leerlingen. We doen dit door het versterken van emotionele en sociale vaardigheden, die bijdragen aan een succesvolle schoolcarrière, alsmede door het omzetten van de negatieve kerncognities die leerlingen ontwikkeld hebben naar een positief beeld van zichzelf en het vergroten van de emotionele stabiliteit. Om hieraan te kunnen werken is het nodig dat de leerlingen een andere, meer open mindset ontwikkelen en meer gericht zijn op het leren in plaats van op prestatie.
Concreet werken we aan zes elementaire softskills die gezamenlijk bijdragen aan het versterken van de sociaal-emotionele vaardigheden en daarmee aan de sociaal-emotionele ontwikkeling van de leerling. Het gaat om het vergroten van de softskills cognitief zelfvertrouwen, inzet/motivatie, samenwerkingsvaardigheden, gevoel van eigenwaarde, zelfcontrole en sense of coherence.

Werking

PfS wil de persoonlijke – negatieve - leergeschiedenis van een leerling doorbreken en een positieve impuls geven aan de kerncognities met betrekking tot zichzelf, de anderen en de toekomst. Automatische (negatieve) gedachten en processen, gevoelens en gedrag worden positief bijgesteld, waardoor de prestaties op school kunnen toenemen. Onderzoek laat zien dat door het beleven van succes, het mogelijk is om kinderen letterlijk op andere gedachten te brengen. Door middel van gerichte reflectie wordt bij het behalen van het succes kinderen geleerd, welke aspecten van hun gedrag hebben bijgedragen aan dat succes. Het versterkt hun handelen en hun zelfvertrouwen, waardoor een volgende leertaak met positievere gevoelens en gedachten tegemoet getreden wordt (Beck, 2013). Leerlingen krijgen een 'groei-mindset' (Dweck, 2012, 2017).

De begeleiders hebben een cruciale rol in de mindset van de deelnemers. Het geloof dat de docent heeft in de mogelijkheden die een leerling heeft, is van grote invloed op hoe een kind zich ontwikkelt. Vertrouwen hebben en ontwikkelingsgericht denken en handelen, stimuleert kinderen te geloven in zichzelf en te groeien. PfS werkt vanuit de principes van Pedagogische tact en vanuit de verbinding. [6] Het vertrouwen dat de leerkrachten hebben in de kinderen, in hun ontwikkeling, denken en handelen, draagt sterk bij aan het komen van een 'fixed mindset' naar een 'groei mindset'.

Ook de theorieën van Marzano en Hattie onderschrijven het belang van een haalbaar en gedegen programma, stimulerende doelen en effectieve feedback, de mogelijkheid van leerlingen om zelf actief aan de slag te gaan, en de verwachting die de docent heeft van een leerling.[7]

[6] Stevens, L. en G. Bos (red.). Pedagogische tact: op het goede moment het juiste doen, ook in de ogen van de leerling. Garant, 2013.
[7] Marzano, R. Wat werkt op school en Hattie, J. Leren zichtbaar maken. Bazalt Educatieve Uitgeverij, 2014.

Volgens Riemersma en Maslowski (2007) kent goed onderwijs aan leerlingen die onderpresteren een aantal belangrijke principes:

- Inzicht in het prestatieniveau van de leerlingen;
- Sturen op maximaal gebruik van de beschikbare leertijd;
- Motivatie opwekken;
- Het stellen van duidelijke doelen;
- Het volgen van vorderingen;
- Aandacht voor loopbaanbegeleiding.

Ook Bandura, (1997) stelt in zijn sociaal- cognitieve leertheorie, dat leren kan worden gefaciliteerd door goede werkvormen in te zetten en activiteiten te organiseren in een rijke, voorbereide leeromgeving. Deze rijke voorbereide leeromgeving zou, in aansluiting op de bevindingen in het onderzoek van Riemersma en Maslowski een leeromgeving moeten waarin bronnen beschikbaar zijn die je ondersteunen bij het leren. Deze zouden met name gericht moeten zijn op het vergroten van de woordenschat, kennis van de taal, inzicht in de toepassing van taalmiddelen en achterblijvende tekstvaardigheid. Volgens Shuell (1992) bouwen kinderen zelf actief hun kennis en vaardigheden op, waarbij ze in hoge mate een beroep doen op informatie die van buitenaf wordt aangeboden.

In het curriculum bij PfS wordt expliciet gelet op een variatie aan werk – en samenwerkingsvormen. Er is een rijkdom aan bronnen (locatie/stadion/theater, sportwereld, theater) en gebruik van ICT en multimedia bieden hiervoor een palet aan mogelijkheden. Enerzijds wordt de leerlingen een duidelijke structuur geboden, anderzijds wordt binnen de structuur ruimte gelaten voor eigen keuze, waardoor ze zelf actief kennis en vaardigheden opbouwen. Op deze manier wordt het niveau gewaarborgd, terwijl er ruimte wordt gegeven aan – tevens door Shuell benadrukt - eigen initiatief en autonomie.

Shuell noemt verder zelfregulatie als belangrijke voorwaarde voor effectief leren en cognitieve ontwikkeling. Deze zelfregulatie dient actief gestimuleerd te worden, zeker bij onderpresterende kinderen: omdat zij vaak kampen met een laag zelfbeeld en een gebrek aan motivatie, is het voor hen heel moeilijk om alleen doelen te stellen en motivatie te vinden om deze te halen.

Binnen PfS wordt door middel van gerichte begeleiding en het stellen van uitdagende en haalbare doelen, gestuurd op zelfregulatie. Evaluatie en reflectie vormen daar een belangrijk onderdeel in. De ontwikkeling van de leerling wordt samen met de begeleiding in beeld gebracht door de uitkomsten van gesprekken, doelen en prestaties, Dit wordt systematisch vastgelegd in een eigen leerlingenboekje (op papier of digitaal). Het effect hiervan is drieledig: enerzijds wordt het zelfregulerend vermogen gestimuleerd door inzicht te bieden in op welke manier doelen worden behaald, anderzijds ziet het kind (school en ouders) dat het vooruitgaat, wat stimulerend werkt door het beleven van succes. Dit sluit aan bij de eerder omschreven theorie van Beck. Tot slot helpt het leerlingenboekje de begeleider inzicht te bieden in de het prestatieniveau, tempo en vorderingen van de leerlingen. Dit wordt als belangrijk aangemerkt door Reimersma en Maslowski. Het verkregen inzicht biedt de begeleider de mogelijkheid om bewust om te gaan met ‘de zone van naaste ontwikkeling’, een volgens de theorie van Vygotski belangrijk principe: ‘Als een kind een bepaald niveau beheerst, dient de begeleider de ontwikkeling van de volgende fase bij het kind te stimuleren’ (Kohnstamm, 2009).

Begeleiding in het leercentrum van PfS gaat verder dan het stimuleren van het zelfregulerend vermogen en het helpen zetten van passende leerstappen. Reflectie en evaluatie worden – zoals te zien in de uitgangspunten - tevens als belangrijk instrument gezien om de sociaal-emotionele ontwikkeling van een kind te stimuleren. Hierbij wordt ingestoken op het vergroten van zelfvertrouwen en zelfwaardering. Om dit doel te bereiken wordt het beleven van plezier en succes gebruikt (Playing for Success!). Beck omschreef al dat het mogelijk is: kinderen met weinig zelfvertrouwen, die vastzitten in een cirkel van negatieve gedachten en falen, letterlijk op andere

gedachten brengen, door het stimuleren van het beleven van succes. Of zoals Dweck het benoemd: ze komen in een andere mindset, een op groei gerichte mindset.
Door middel van gerichte reflectie wordt bij het behalen van het succes kinderen geleerd, welke aspecten van hun gedrag hebben bijgedragen aan dat succes. Het versterkt hun handelen en hun zelfvertrouwen, waardoor een volgende leertaak met positievere gevoelens en gedachten tegemoet getreden wordt.

Kernelementen

PfS sluit in opzet, inhoud en begeleiding aan bij de hierboven beschreven principes. De vier kernonderdelen, het gevoel speciaal te zijn (ertoe te doen), contextrijk- en betekenisvol leren, motivatiegericht klimaat en uitdagende en haalbare opdrachten, dragen dit in zich.

1. Leerlingen het gevoel geven ertoe te doen.

Beck (2013) beschrijft dat het voor kinderen met een laag zelfbeeld en weinig zelfvertrouwen, belangrijk is dat zij weer het gevoel krijgen ertoe te doen. Gebeurt dit niet, dan belanden zij mogelijk in een negatieve spiraal. Het doorbreken daarvan kan door de leerlingen een periode uit het gebruikelijke schoolritme te halen en extra aandacht geven. Extra aandacht kan door kleine groepen. Hattie (2002, 2005) geeft aan dat een kleinere groepsgrootte voordelen heeft voor leeropbrengsten als de docent ook anders les gaat geven. Een belangrijke rol is daarom weggelegd voor de begeleiders en de door hen gehanteerde pedagogisch-didactische aanpak. Vertrouwen hebben en ontwikkelingsgericht denken en handelen, stimuleert kinderen te geloven in zichzelf en te groeien (Stevens & Bos, 2013). Gerichte reflectie leert leerlingen welke aspecten van hun gedrag hebben bijgedragen aan dat succes. Het versterkt hun gevoel van eigenwaarde, hun handelen en hun cognitieve zelfvertrouwen, waardoor een volgende leertaak met positievere gevoelens en gedachten tegemoet getreden wordt. Ze geloven dat ze kunnen leren, zijn blij met uitdagingen, geven niet op bij tegenslag en leren van feedback (Beck, 2013; Dweck, 2017). Succeservaringen en de ontwikkeling van vaardigheden zijn bepalend voor het toekomstperspectief (Damon, 2004; Lindstrom & Eriksson, 2010). Ook het mogen zijn op een bijzondere locatie geeft leerlingen het gevoel speciaal te zijn (Fix, 2018).

Werken aan het vergroten van het *gevoel van eigenwaarde* begint bij PfS al bij binnenkomst, door de leerling echt te zien en te verwelkomen. Het Kwaliteitenspel geeft leerlingen inzicht in de eigen kwaliteiten. Van daaruit bepaalt de leerling aan welke doelen hij wil werken. Iedere bijeenkomst reflecteren de leerlingen, onder begeleiding, op de eigen inbreng en waarde voor het proces. De begeleiding heeft een consequent positieve benadering, hetgeen zich laat zien in het geven van positieve feedback, complimenten, luisteren naar de inbreng van de leerling en geven van waardering aan die inbreng. Dit alles draagt ook bij aan meer *zelfcontrole en sense of coherence*. Net als het stadion en het contact met rolmodellen (spelers, trainers).

2. Gebruik maken van een contextrijke omgeving

Al in 1997 stelde Bandura dat leren kan worden gefaciliteerd door activiteiten te organiseren in een rijke leeromgeving. Deze ‘real-world connections’ waarbij gebruik wordt gemaakt van concrete objecten, situaties en settings dragen bij aan een grotere intrinsieke motivatie van leerlingen (Brozo & Flynt, 2008; Guthrie, 2008; Guthrie & Cox, 2001). Het doen van reken- en taalopdrachten in een betekenisvolle leeromgeving (bijvoorbeeld ‘Stadiontour’) kan de leerlingen laten inzien dat het belangrijk is om te kunnen rekenen en schrijven. Ze ervaren dat hetgeen ze leren bruikbaar is in het dagelijks leven (Riemersma & Maslowski, 2007).

Het vergroten van *inzet en motivatie* wordt bereikt door gebruik te maken van de uitdagende en bijzondere omgeving: als je weet dat je een speler mag interviewen in de persruimte van de Betaald Voetbalorganisatie, dan vergroot dit de motivatie om te werken aan het maken van goede interviewvragen.

3. Werken vanuit een motivatiegericht klimaat

Een motivatiegericht klimaat is een belangrijke voorwaarde voor een positieve ontwikkeling van leerlingen. Persoonlijke ontwikkeling en plezier staan centraal, in plaats van competitie en vergelijking met anderen (Leffert,

et al, 2000; Ames, 1992). Pintrich (2004) stelt dat motivatie vergroot wordt als leerlingen actief deelnemen aan het leerproces en betrokken zijn bij het stellen van de leerdoelen, bij het reflecteren op het eigen leerproces en het aanpassen van de doelen en proces. De leerling wordt beloond en krijgt inzicht in de eigen groei. Daarnaast is het bieden van autonomie en structuur een belangrijke voorwaarde voor het motiveren van leerlingen (Hornstra, Weijers, van der Veen & Peetsma, 2016).
Een motivatiegericht klimaat wordt gecreëerd door opdrachten te koppelen aan een interessant thema. Zo wordt de situationele interesse vergroot en daarmee de motivatie (Hidi & Renninger, 2006; Krapp, 2002; Schiefele, 1991). Samenwerken en interactie stimuleren sociale verbondenheid (Brozo & Flynt, 2008), wat één van de psychologische basisbehoeften is, die de intrinsieke motivatie bevordert (Gambrell, 2011; Niemiec & Ryan, 2009; Ryan & Deci, 2000).

Inzet en motivatie wordt vergroot door niet alleen de opdrachten, maar ook de opbouw van de bijeenkomsten te verbinden aan de wereld van het voetbal. Ook het toevoegen van spelelementen aan de opdrachten vergroot de motivatie.
Om de *samenwerkingsvaardigheden* te vergroten worden veel opdrachten uitgevoerd in twee- of meertallen. Leerlingen zijn gezamenlijk verantwoordelijk om, in interactie met elkaar, een opdracht goed uit te voeren of het doel te bereiken. Om goed te kunnen samenwerken is een aantal afzonderlijke deelvaardigheden nodig zoals, actief luisteren, omgaan met kritiek, participeren in groepswerk, afspraken nakomen, voor jezelf opkomen, teamwork, verantwoordelijkheid nemen en initiatief tonen. In de groepjes wordt tijdens het werken aan de opdrachten, gericht geoefend met de deelvaardigheden, bijvoorbeeld bij de opdracht ‘Meten is Weten’. Door het grote aantal stagiairs, heeft ieder groepje een eigen begeleider. Deze ondersteunt door aandacht te besteden aan plannen, het monitoren van de eigen voortgang en van de voortgang van de opdracht, alsmede van de kwaliteit van de opbrengst. Leerlingen worden aangespoord om doelen en rollen te verdelen. Er is aandacht voor de sfeer in de groep en de groepscohesie. In de opdrachten is veel ruimte voor onderling overleg en uitleg. De begeleiders geven feedback tijdens het proces, geven aanwijzingen, stellen vragen, vragen door en stimuleren taakgerichte interactie van de leerlingen.
Het persoonlijk leerdoel van de leerling is gedeeld en besproken met de begeleiders, school en ouders. Door mensen deelgenoot te maken groeit de motivatie om te werken aan de doelen.

4. Werken met uitdagende en haalbare opdrachten
Uitdagende en haalbare opdrachten faciliteren succeservaringen bij de deelnemende leerlingen. Deze succeservaringen zijn belangrijk voor de ontwikkeling van soft skills (Super et al, 2015). Leerlingen voelen zich autonomer wanneer ze een zekere keuzevrijheid hebben in de opdrachten die ze maken of wanneer ze zeggenschap hebben over de inhoud en invulling van hun opdrachten (Brozo & Flynt, 2008, Guthrie, 2008). Bij dat laatste gaat het dan om de inzet van opdrachten die niet te moeilijk zijn, maar wel zo uitdagend dat ze leerlingen in staat stellen vorderingen te maken. Door de groepjes zo samen te stellen dat de kwaliteiten van de leerlingen aanvullend zijn, is de kans op het succesvol afronden van de opdrachten groter. Wanneer opdrachten goed worden afgerond, geeft dit leerlingen succeservaringen. Succeservaringen door haalbare opdrachten zijn belangrijk voor de sociaal-emotionele ontwikkeling van leerlingen (Hornstra, et al, 2016). Wanneer begeleiders benadrukken dat inzet leidt tot succes en dat falen mag, zal dit naar verwachting leiden tot positievere attributies bij leerlingen (Woolfolk, Hughes, & Walkup, 2013).

Het vergroten van *cognitief zelfvertrouwen*, *inzet en motivatie* bereiken we onder meer door het niveau van de opdrachten aan te passen aan de leerlingen, bijvoorbeeld ‘Rekenen in de fanshop’. De uitdagende, maar haalbare opdrachten zorgen dat leerlingen succeservaringen beleven. Dit wordt gevierd, zeker aan het eind van het traject. Leerlingen kunnen binnen de kaders eigen keuzes maken in aanpak en uitvoering. Een voorbeeld is het uitwerken van het spelersinterview op een zelf gekozen wijze.

14. Resultaten

Playing for Success is een unieke en mooie interventie. Iedereen die de deelnemers en de medewerkers ziet stralen, voelt het. De vraag is natuurlijk of PfS ook aantoonbaar effect heeft op kinderen die onderpresteren. De afgelopen jaren zijn meerdere onderzoeken gedaan naar de werking en de effecten van PfS.

Effectonderzoek - Oberon Onderwijsonderzoek

In 2010 is Oberon begonnen met het meten van de sociaal-emotionele groei van de deelnemers. Dit gebeurt via een online vragenlijst voor de leerlingen, leerkrachten en ouders. Tweejaarlijks publiceert Oberon een rapportage met de metingen van zo mogelijk alle leercentra.[8]

Het onderzoek beantwoordt de volgende onderzoeksvragen:

- Welke opbrengsten van PfS zien leerlingen bij zichzelf op het vlak van sociaal-emotionele ontwikkeling?
- Welke opbrengsten van PfS zien ouders en leraren bij hun kinderen/leerlingen op het gebied van sociaal-emotionele ontwikkeling?

De scores van de leerlingen laten zien dat van de deelnemers respectievelijk 97% en 98% op minimaal 1 van de 20 items vooruitgang ervaart bij zichzelf. Driekwart van de leerlingen ziet over het geheel (veel) vooruitgang. De scores van leerkrachten en ouders bevestigen deze uitkomst.

Voor een verdere uitwerking van het Oberon onderzoek en resultaten, zie bijlage 2.

[8] Oberon. (2012, 2013, 2016). *Resultaten sociaal-emotionele ontwikkeling 2010 tot en met 2015*., 2011-2012, 2013-2015). Utrecht: Oberon.

Schema 2: resultaten zelfevaluatie leerlingen na deelname Playing for Success. Oberon, 2016.

Effectonderzoek en procesevaluatie - Verweij Jonker Instituut

De afgelopen jaren heeft het Verwey Jonker Instituut (VJI) intensief onderzoek gedaan bij 2 PfS leercentra in Rotterdam.[9] Het onderzoek betreft een effectonderzoek (schooljaren 2013/2014 en 2014/2015), een procesevaluatie (schooljaren 2012/2013, 2013/2014, 2014/2015) en een vervolgevaluatie (2016/2017). [10]

In het *effectonderzoek* is gebruik gemaakt van literatuurstudie, interviews met deskundigen en observaties. De volgende onderzoeksvraag is beantwoord:

[9] Hermens, N., Los, V., & Aussems, C. (2016). *Uit de schulp door onderwijs in een topsportomgeving. Drie jaar onderzoek bij Playing for Success Rotterdam*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

[10] Jansma, A. en M. van Rooijen. (2017). *Playing for Success Rotterdam 2016-2017. Een evaluatie: successen, verbeterpunten en aanbevelingen.* Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

- Draagt PfS Rotterdam bij aan de sociaalemotionele ontwikkeling van de deelnemende leerlingen en vergroot PfS hun kansen in het onderwijs?

Uit de resultaten blijkt een positieve ontwikkeling op de gemeten soft skills. Op alle 6 de soft skills ontwikkelen leerlingen die deelnamen aan PfS zich iets positiever dan de leerlingen in de controlegroep. Deze ontwikkelingen zijn echter niet significant. Voor kinderen met een laag cognitief zelfvertrouwen (vertrouwen in het succesvol kunnen uitvoeren van opdrachten voor school), is op de soft skills 'Inzet', 'Sense of coherence' en 'Gevoel van eigenwaarde', wel een significant positieve ontwikkeling te zien.
Ook op de Cito-score van woordenschat gaan de deelnemende leerlingen meer vooruit dan leerlingen die niet deelnamen.

In het *procesonderzoek* is gebruik gemaakt van literatuurstudie, interviews met deskundigen en observaties. Daarnaast zijn interviews afgenomen met betrokkenen: centrummanager, docenten en stagiaires, leerkrachten van basisscholen, vertegenwoordigers van sportclubs en het management van PfS Rotterdam. De volgende twee onderzoeksvragen zijn beantwoord:

- Wat zijn – volgens eerder onderzoek en experts uit de praktijk – de elementen van PfS die bijdragen aan de sociaalemotionele ontwikkeling van leerlingen?
- Waren bij de drie leercentra van PfS Rotterdam de veronderstelde werkzame elementen aanwezig?

Het onderzoek laat vier kernelementen zien:
1. Leerlingen het gevoel geven dat zij ertoe doen.
2. Contextrijk leren.
3. Motivatiegericht klimaat.
4. Uitdagende en haalbare activiteiten.

Het procesonderzoek laat zien dat zowel de kernelementen, als de werkzame principes van naschoolse programma's goed terugkomen in de praktijk en dat het curriculum flexibel wordt uitgevoerd. De betrokkenen - ouders, leerkrachten en ib'ers- zijn positief over het feit dat kinderen het naar hun zin hebben, over de (persoonlijke) aandacht die kinderen krijgen, over de manier van lesgeven en over het feit dat kinderen iets hebben aan de deelname aan PfS. Zij beoordelen PfS gemiddeld met een ruime 8.

Maatschappelijk rendement - Verwey Jonker Instituut

In 2014 heeft het Verwey-Jonker Instituut een indicatieve maatschappelijke rendementsanalyse (MRA) uitgevoerd, waarbij de verwachte maatschappelijke effecten van het project zijn afgezet tegen de kosten van het project.[11] Dit is geen empirische effectstudie is, maar een Quickscan, waarbij men zich heeft gebaseerd op informatie en kengetallen aangeleverd door de betrokken partijen en beschikbare literatuur. De MRA geeft een indicatief beeld op basis van onderbouwde aannamen van de kosten en baten van een gemiddeld PfS leercentrum (290 deelnemers) voor één jaar.
De in euro's te kwantificeren baten bestaan uit het vermijden van hulptrajecten en zittenblijven. Kwalitatieve verwachte effecten zijn ook meegenomen. Hierbij gaat het om netwerkvorming (leraren en scholen), het opdoen van ervaringen (stagiairs), verminderde overlast (BVO's) en een verbeterd imago (BVO's en overige sponsoren).

[11] Meere, F. de. & Hamdi, A. (2014). *Analyse Maatschappelijk rendement Playing for Success*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

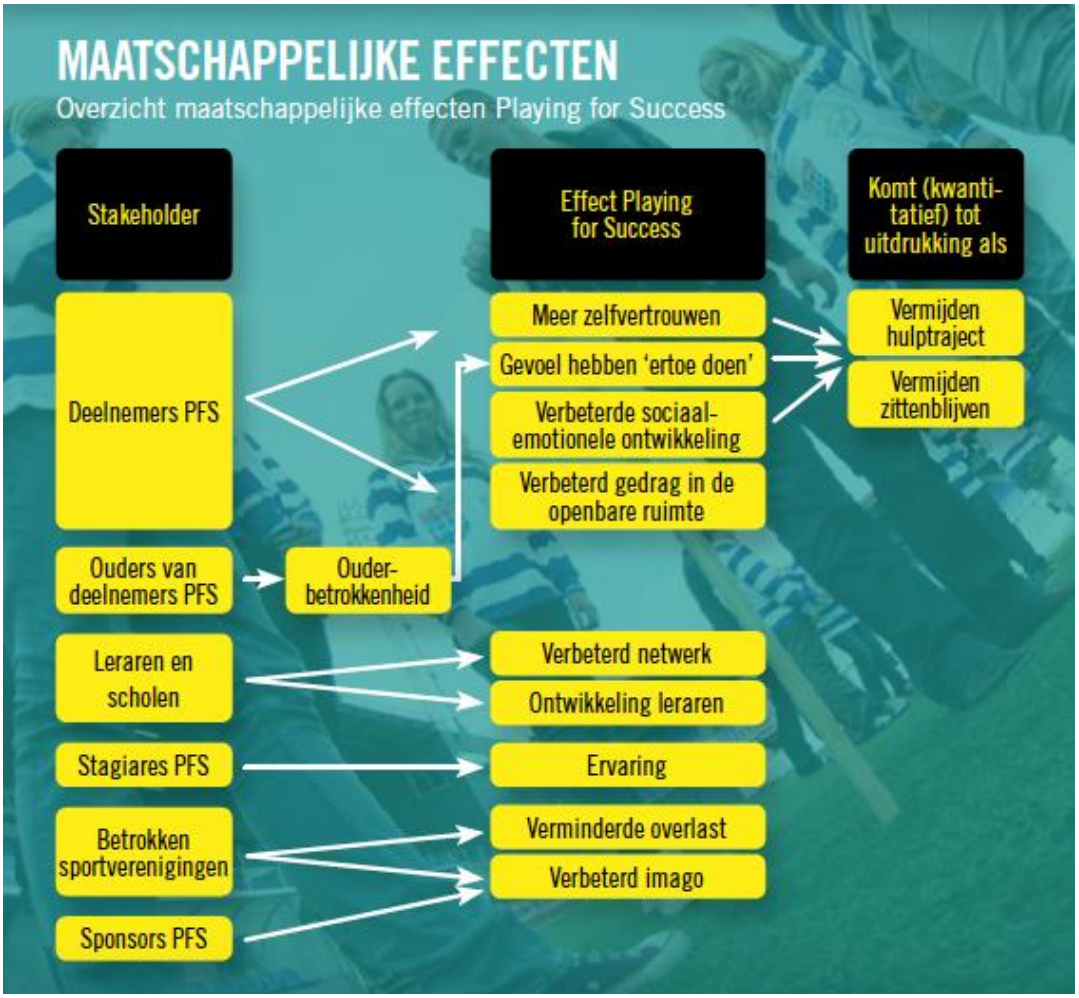

Schema 3: maatschappelijke effecten Playing for Success. Verwey Jonker Instituut, 2014.

De onderzoekers concluderen dat de beoogde sociaal-emotionele ontwikkeling van leerlingen wordt gehaald. Het maatschappelijk rendement wordt echter omgeven door grote onzekerheden. Het is niet te zeggen of de schoolloopbaan van de leerling zonder PfS anders was verlopen. Hoger rendement kan worden gehaald door een strengere selectie van deelnemers, bijvoorbeeld leerlingen die dreigen te blijven zitten, die naar het reguliere vo gaan in plaats van naar het praktijkonderwijs, het helpen behalen van speciale leerdoelen, leerlingen die problemen op school veroorzaken, enzovoorts. Er kan ook worden gekozen voor een langduriger of herhaald aanbod. Tot slot geeft men de aanbeveling PfS te integreren in het reguliere onderwijs. De PfS manier van werken is voor alle docenten van belang!

Maatschappelijke neveneffecten: Mulier Instituut

In 2011 heeft het Mulier Instituut een kwalitatieve studie uitgevoerd naar de maatschappelijke neveneffecten van PfS.[12] Hoewel PfS toen pas op 4 locaties bestond, leverde het wel een aantal interessante uitkomsten op. Het onderzoek bestond uit semigestructureerde interviews op basis van een topic-lijst met centrummanagers, docenten PfS, medewerkers BVO en Welzijn, onderwijsbestuurders, ouders en gemeente. De onderzoeksvraag was:

- Welke effecten zijn in samenhang met PfS waarneembaar in het handelen van organisaties, partijen of mensen (stakeholders) die (in)direct bij PfS betrokken zijn, zoals bijvoorbeeld de Betaald Voetbalorganisatie (BVO) en de reguliere scholen van de deelnemers?

[12] Cevaal, A., Lucassen. J. (2011). *Maatschappelijke neveneffecten van Playing for Success!* 's-Hertogenbosch: Mulier instituut.

Op basis van de interviews zijn de volgende conclusies getrokken.

- PfS is vanwege kleine, unieke setting een waardevolle aanvulling op het onderwijsaanbod. Men is positief tot zeer positief over het concept. In de unieke aansprekende leeromgevingen krijgen leerprocessen van kinderen nieuwe impulsen. Men ziet vorderingen in zelfvertrouwen en onzekerheid vermindert. Ongedwongenheid in deelname zorgt voor intrinsieke motivatie en er is veel persoonlijke aandacht. Dit is niet mogelijk in de setting van het reguliere onderwijs.
- PfS kenmerkt zich door een breed maatschappelijk draagvlak, waarbij sprake is van een positieve uitwerking van de samenwerking. In de voorbereidingsfase is bewust veel tijd uitgetrokken om alle partijen op één lijn te krijgen en zorgvuldig afwegingen te maken ten aanzien van doelstellingen, projectinrichting en taakverdeling. Door PfS is de samenwerking tussen de diverse onderwijsorganisaties verbeterd.
- PfS biedt een unieke aanvulling op de bestaande stageplekken voor mbo en hbo-studenten.

15. Literatuur

Ames, C. (1992). *Achievement goals and the classroom motivational climate.* In D. H. Schunk & J. L. Meece (Eds.), *Student perceptions in the classroom*, pp. 327–348). Lawrence Erlbaum Associates, Inc.

Baumeister, R.F. & Tierney, J. (2012). *Wilskracht: de herontdekking van de grootste kracht van de mens.* Amsterdam: Uitgeverij Nieuwezijds.

Beck, J.S. (2013). *Cognitieve gedragstherapie. Theorie en praktijk*. *Tweede editie.* Amsterdam: Uitgeverij Nieuwezijds.

Boer, E., Kordelaar, N. van, Althuizen, M. (2016). *Een andere kijk op (onder)presteren.* Amsterdam: Uitgeverij SWP.

Brozo, W.G. & Flynt, E.S. (2008); motivating Students to Read in the Content Classroom: Six Evidence-Based Principles. *The Reading Teacher, Vol. 62, No. 2*, pp. 172-174.

Cox, K.E. & Guthrie, J.T. (2001). Motivational and Cognitive Contributions to Students' Amount of Reading. *Contemporary Educational Psychology, Vol. 26, No. 1*, pp. 116-131.

Damon, W. (2004). What Is Positive Youth Development? Annals of the American Academy of Political and *Social Science, 591,* 13-24.

Drent S. & Gerven, E. van. (2012). *Passend onderwijs voor begaafde leerlingen.* Assen: Van Gorcum.

Driessen, G., Elshof, D., Mulder, L. & Roeleveld, J. (2015). *Cohortonderzoek COOL5-18. Technisch rapport basisonderwijs, derde meting 2013/14.* Nijmegen: ITS/ Amsterdam: Kohnstamm Instituut.

Durlak, J.A., Weissberg, R.P. & Pachan, M. (2010). A meta-analysis of afterschool programs that seek to promote peronal and social skills in children and adolescents. *American Journal of Community Psychology, 45*, 294-309.

Dweck, C. (2017). *Mndset: Updated edition. Changing the way you think to fulfil your potential.* UK: Little Brown UK.

Fix. M. (2018). *The football stadium as classroom: exploring a program for at-risk students in secondary vocational education.* Enschede: Universiteit Twente.

Gambrell, L. (2011). Seven Rules Of Engagement: What's Most Important to Know About Motivation to Read. *The reading Teacher. Vol. 65. No. 3.*

García-Moya, I., Moreno, C. & Jiménez-Iglesias, A. (2013). Building a composite factorial score for the assessment of quality of parent–child relationships in adolescence. *European Journal of Developmental Psychology*, *10*(5), 642-648.

Gremmen, M.C. (2018). *Social network processes and academic functioning: The role of peers in students' school well-being, academic engagement and academic achievement*. Groningen: Rijksuniversiteit Groningen.

Guthrie, J.T. (2008). *Engaging adolescents in reading.* Thousand Oaks, CA: Corwin press. Hattie, J.A.C. (2002). Classroom composition and peer effects. *International Journal of Educational Research*, 37(5) 449–481.

Hattie, J.A.C. (2014). *Leren zichtbaar maken.* Rotterdam: Bazalt Educatieve Uitgaven.

Hattie, J.A.C. (2005). The paradox of reducing class size and improving learning outcomes. *International Journal of Educational Research*, 43(6), 387–425.

Heckman, J.J. & Kautz, T. (2012). *Hard Evidence on Soft Skills.* IZA Discussion Paper. Bonn: IZA
Hermens, N., Los, V., & Aussems, C. (2016). *Uit de schulp door onderwijs in een topsportomgeving. Drie jaar onderzoek bij Playing for Success Rotterdam*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Hermens, N. Los, V. & Aussems, C. (2016). *Uit de schulp door onderwijs in een topsportomgeving: drie jaar onderzoek bij Playing for Success Rotterdam.* Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Hidi, S. & Renninger, K.A. (2006). The Four-Phase Model of Interest Development. *Educational Psychologist 41(2)*, pp. 111-127.

Hornstra, L., Weijers, D., Veen, I. van der. & Peetsma, T. (2016). *Motiverend lesgeven.* Utrecht: Universiteit Utrecht, Amsterdam: Kohnstamm Instituut en Universiteit van Amsterdam.

ITS/SCO-Kohnstamm Instituut/GION/Cito (2005). *Cohortonderzoek onderwijsloopbanen COOL 5-18. Voorstel voor een geïntegreerd cohortonderzoek in primair, secundair en tertiair onderwijs.*
Nijmegen/Amsterdam/Groningen/Arnhem: ITS/ SCO-Kohnstamm Instituut/GION/ Cito.

Kleinjan, M., Boliers, L., Onrust, S. & Monshouwer, K. (2016). *Mentale weerbaarheid en mentaal welbevinden in de schoolsetting.* Utrecht: Trimbos-Instituut.

Kleinjan, M., Pieper, I., Stevens, G., Klundert, N. van de, Rombouts, M., Boer, M. & Lammers, J. (2020). *Geluk onder druk: onderzoek naar het mentaal welbevinden van jongeren in Nederland.* Den Haag: UNICEF Netherlands.

Kohnstamm, R. (2009). *Kleine ontwikkelingspsychologie.* Houten: Bohn Stafleu van Loghum.

Krapp, A. (2002). An educational-psychological theory of interest and its relation to self-determination theory. *The handbook of self-determination research*, pp.405-427. Rochester: University of Rochester Press.

Leffert, N., Benson,P.L., Scales, P.C. & Blyth, D.A. (2000). Contribution of Developmental Assets to the Prediction of Thriving Among Adolescents. *Applied Developmental Science 4(1)*, pp.27-46

Lindstrom, B. & Eriksson, M. (2010). *The hitchhiker's guide to salutogenesis.* Helsinki: Tuokin-print Oy.

Looze , M. de, Dorsselaer, S. van, Roos S. de, Verdurmen, J. Stevens, G. Gommans, R. et al. (2014). *HBSC 2013: Gezondheid, welzijn en opvoeding van jongeren in Nederland.* Utrecht: Universiteit Utrecht.

Løndal, K. (2010). Children's lived experience and their sense of coherence: Bodily play in a Norwegian after-school programme. *Child care in practice*, *16*(4), 391-407.

Marzano. R., Waters, T. & McNulty, B. (2013). *Wat werkt: leiderschap op school.* Rotterdam: Bazalt Educatieve Uitgaven.

Midgley, C., Maehr, M.L., Hruda, L.Z., Anderman, E., Anderman, L., Freeman, K.E., Gheen, M., Kaplan, A., Kumar, R., Middleton, M.J., Nelson, J., Roeser, R. & Urdan, T. (2000). *Manual for the Patterns of Adaptive Learning Scales (PALS).* Ann Arbor, MI: University of Michigan.

Mulder, L., Roeleveld, J. & Vierke, H. (2007). *Onderbenutting van capaciteiten in basis- en voortgezet onderwijs.* Amsterdam/Nijmegen: SCO Kohnstamm instituut/ITS.

Mulder, L., Roeleveld, J., Veen, I. van der & Vierke, H. (2005). *Onderwijsachterstanden tussen 1998 en 2002: Ontwikkelingen in basis- en voortgezet onderwijs*. Amsterdam/Nijmegen: SCO Kohnstamm instituut/ITS.

Niemiec, C.P. & Ryan, R.M. (2009). *Autonomy, competence, and relatedness in the classroom: Applying self-determination theory to educational practice*.

Nisbett, R.E., Aronson, J., Blair, C., Dickens, W., Flynn, J., Halpern, D.F. & Turkheimer, E. (2012). Intelligence: New Findings and Theoretical Developments. *American Psychologist. Advanced online publication.* Doi: 10.1037/a0026699.

Nisbett, R.E. (2016). *Denkkracht: slimmer denken, effectiever handelen.* Amsterdam: Uitgeverij Nieuwezijds.

Onderwijsraad. (2007). *Presteren naar vermogen: Advies.* Den Haag: Onderwijsraad.

Pintrich, P.R. (2004). *A conceptual framework for assessing motivation and self-regulated learning in college students.* Educational Psychology Review 16(4), 385-407.

Prevoo, T. (2013). *The relevance, variability and malleability of ersonality traits.* Maastricht: Maastricht Universiteit.

Ridder, de D.T.D., Lensvelt-Mulders, G., Finkenauer, C., Marijn Stok, F. & Baumeister, R.F. (2012). Taking Stock of Self-Control: A Meta-Analysis of How Trait Self-Control Relates to a Wide Range of Behaviors. *Personality and Social Psychology Review, 16:* 76-99.

Riemersma, F., Maslowski, R. (2007). *Onderpresteren in het primair en voortgezet onderwijs. Advies om onderbenutting in het onderwijs tegen te gaan*. Den Haag: Onderwijsraad.

Ryan, R.M. & Deci, E.L. (2000) Intrinsic and extrinsic motivations: Classic definitions and new directions. *Contemporary Educational Psychology, Vol. 25,* pp. 54-67.

Scales, P.C. Benson, P.L., Leffert, N. & Blyth, D.A. (2000). Contribution of developmental assets to the prediction of thriving among adolescents. *Applied Developmental Science, 4:1*, pp. 27-46.

Schiefele, U. (1991). Interest, learning, and motivation. *Educational Psychologist, 26*(*3-4*), pp. 299–323.

Siegle, D. & Mccoach, D.B. (2005). Making a difference: motivating gifted students who are not achieving. *TEACHING Exceptional Children, Vol. 38, No. 1*, pp. 22-27. Arlington: Council for Exceptional children.

Stevens, L. & Bos G. (red.). (2013). *Pedagogische tact: op het goede moment het juiste doen, ook in de ogen van de leerling.* Apeldoorn: Garant.

Wigfield, A.& Eccles, J.S. (2000). Expectancy-value theory of achievement motivation. Contemporary Educational Psychology, 25(1), pp. 68-81.

Woolfolk, A. Hughes, M. & Walkup, V. (2013). *Psychology in Education.* Pierson Education Limited.

Bijlage 1: Taken Playing for Success Nederland

Playing for Success Nederland is verantwoordelijk voor een aantal centrale taken. Heirover zijn afspraken gemaakt met het Netwerk PfS NL. Het gaat om:

a) Kwaliteit en borging.
b) Het organiseren en begeleiden van kennisdelen en –ontwikkelen.
c) Het verzorgen van en ondersteunen bij Communicatie en PR.

a) Kwaliteit en borging

– Onderzoek naar de sociaal-emotionele groei van de deelnemers door Oberon. Er is een link naar de online vragenlijsten voor leerlingen, leerkrachten en ouders. Eens in de twee jaar worden de resultaten geanalyseerd en gepubliceerd.
– Bieden van een kwaliteitssysteem, onder andere een zelfevaluatie-instrument, Quickscan en tal van PR, communicatie en ondersteuningsmaterialen.
– Op vraag van lokale leercentra ondersteuning bij inhoudelijke, beleids-, bestuurlijke- en strategische vragen bij ontwikkeling PR en communicatiematerialen en bij het zoeken van financiering.
– Ondersteuning bij bijzondere momenten, zoals vijfjarig jubileum van een lokaal PfS leercentrum.
– Jaarlijkse netwerkbijeenkomst voor PfS bestuurders.
– Office 365 (Word, Outlook, PowerPoint, Excel) voor alle medewerkers.
– Contacten, afspraken en bemiddeling met landelijke en internationale partijen als SBB, KNVB, PfS UK en Be.
– WA en Ongevallenverzekering bij Meeus, voor alle deelnemers en medewerkers van PfS.
– Centrale registratie en verantwoording ANBI status bij de Belastingdienst.

b) Kennisdelen en –ontwikkelen

– Aantal uitwisselingsbijeenkomsten per jaar voor centrummanagers, docenten en stagiairs.
– Verbinden van initiatieven die komen vanuit een leercentrum of via PfS NL.
– Meehelpen met het uitrollen van nieuwe initiatieven, zoals MijnPfS en IKSO.
– Beheer van de PfS Playground (online databank, met materialen en documenten).
– Ondersteunende materialen, zoals het Draaiboek Collegiale consultatie.

c) Communicatie en PR

– Beheer merk Playing for Success (KvK en handelsregister).
– Bieden van lokaal logo en digitale banners en formats (brief, ppt).
– Website Playing for Success Nederland en voor de centra die dat willen, een lokale pagina.
– E-mail accounts Playing for Success voor alle medewerkers lokaal
– Publicaties.
– Gadgets, op bestelling tegen kostprijs als pennen, keycords, notitieboekjes, mappen, usb sticks, etc.
– Meedoen met landelijke initiatieven ten behoeve van naamsbekendheid, zoals Veel Meer Meester en de Nationale Onderwijsweek.

Bijlage 2: Effectonderzoek Oberon Onderwijsonderzoek

In 2010 is Oberon Onderwijsonderzoek begonnen met het meten van de sociaal-emotionele groei van de deelnemers. Tweejaarlijks publiceert Oberon een rapportage met de metingen van zo mogelijk alle leercentra.[13]

Het onderzoek beantwoordt de volgende onderzoeksvragen:

- Welke opbrengsten van PfS zien leerlingen bij zichzelf op het vlak van sociaal-emotionele ontwikkeling?
- Welke opbrengsten van PfS zien ouders en leraren bij hun kinderen/leerlingen op het gebied van sociaal-emotionele ontwikkeling?

De gebruikte methoden van onderzoek zijn het afnemen van een online zelfbeoordelingsinstrument bij deelnemers en het bevragen van ouders en leraren over de opbrengsten van PfS op het vlak van de sociaal-emotionele ontwikkelingen van de deelnemers door middel van online vragenlijsten. Het betreft een nameting: aan het eind van de PfS tranche beoordelen leerlingen zelf of ze verandering zien op de domeinen:

1. Zelfvertrouwen
2. Motivatie
3. Samenwerking
4. Zelfstandig leren/zelfsturing

Per domein zijn er 5 vragen, waar leerlingen op kunnen aangeven in hoeverre ze zelf vinden dat ze vooruit zijn gegaan. In schema xx de scores van de meting over de schooljaren 2013 tot 2015. Voor deze laatste meting zijn in totaal 1753 leerlingen bevraagd.

Geslacht	Jongen	Meisje	Totaal				
	1036 (59%)	717 (41%)	1753 (100%)				
Schoolklas	Groep 5	Groep 6	Groep 7	Groep 8	1e klas VO	2e klas VO	Totaal
	23 (1%)	471 (27%)	682 (39%)	451 (26%)	84 (5%)	42 (2%)	1753 (100%)

Het onderzoek laat zien dat van de deelnemers respectievelijk 97% en 98% op minimaal 1 van de 20 items vooruitgang ervaart bij zichzelf. Driekwart van de leerlingen ziet over het geheel (veel) vooruitgang. De vooruitgang per domein ligt dicht bij elkaar, al scoort zelfvertrouwen net iets hoger. Jongens scoren bij zelfvertrouwen een fractie lager dan meisjes. Leerlingen van het po scoren significant hoger dan leerlingen uit het vo, waarbij de grootste vooruitgang te zien is bij leerlingen van groep 6, daarna groep 7 en daarna groep 8 en klas 1 en 2.

De top 5 van skills waarvan leerlingen zelf aangeven dat ze vooruitgaan is:

1. Voor mezelf opkomen
2. Samen met andere Kinderen aan een opdracht werken
3. Mijn eigen mening zeggen
4. Nieuwe vrienden maken
5. Hulp vragen als ik iets niet begrijp

[13] Oberon. (2012, 2013, 2016). *Resultaten sociaal-emotionele ontwikkeling 2010 tot en met 2015*., 2011-2012, 2013-2015). Utrecht: Oberon.

De meting onder leraren en ouders sluit aan bij de meting bij de leerlingen. Deze vragenlijst bevat niet dezelfde items als het zelfbeoordelingsinstrument. Het bevat algemene vragen over de perceptie van leraren en ouders van de opbrengsten van PfS. Beide instrumenten zijn ontwikkeld in nauwe samenwerking met PfS NL en de PfS-leercentra.

De meting onder ouders (N=505) en leerkrachten (N=59) bevestigd de scores van de leerlingen. Het merendeel van de respondenten vindt dat PfS een waardevolle aanvulling is op de school, kinderen gaan met plezier naar PfS en tweederde merkt een positieve verandering bij het kind, zoals meer zelfvertrouwen en beter in haar/zijn vel zitten. De helft ziet een positieve verandering van het kind in de houding ten opzichte van school.

Bijlage 3: Effectonderzoek en procesevaluatie Verwey Jonker Instituut

Naast de tweejaarlijkse effectmeting van Oberon, heeft het Verwey Jonker Instituut (VJI) de afgelopen jaren intensief onderzoek gedaan bij PfS in Rotterdam. In Rotterdam zijn er 2 PfS leercentra, bij Excelsior in stadion Woudestein en bij Rotterdam Basketbal in het Topsportcentrum. Het onderzoek betreft een effectonderzoek in de schooljaren 2013/2014 en 2014/2015, een procesevaluatie in 2012/2013, 2013/2014 en 2014/2015[14] en een vervolgonderzoek in 2016/2017.[15]

In het *effectonderzoek* is gebruik gemaakt van literatuurstudie, interviews met deskundigen en observaties. De volgende onderzoeksvraag is beantwoord:

- Draagt PfS Rotterdam bij aan de sociaalemotionele ontwikkeling van de deelnemende leerlingen en vergroot PfS hun kansen in het onderwijs?

In het onderzoek werd gekeken naar de invloed van PfS op de soft skills en de schoolprestaties van de leerlingen. Om die vraag te beantwoorden is de ontwikkeling van de leerlingen die deelnamen aan PfS Rotterdam gevolgd en vergeleken met de ontwikkeling van vergelijkbare niet-deelnemende leerlingen. De ontwikkeling van in totaal dertien soft skills en vier Cito-scores is gemeten met vragenlijsten die de leerlingen op drie momenten invulden: vlak voor PfS, vlak na PfS en zes maanden na PfS. De ontwikkeling van de schoolprestaties van de leerlingen is gemeten met Citoscores voor de onderdelen woordenschat, spelling, begrijpend lezen en rekenen.

In de resultaten zien we gemiddeld genomen een positieve ontwikkeling op de soft skills, en op 8 van de 13 soft skills ontwikkelen leerlingen die deelnamen aan PfS zich iets positiever dan de leerlingen in de controlegroep. Deze ontwikkelingen zijn echter niet significant. Kijken we echter naar de groep leerlingen waar PfS zich specifiek op richt, namelijk leerlingen met een laag cognitief zelfvertrouwen (vertrouwen in het succesvol kunnen uitvoeren van opdrachten voor school), dan is op de soft skills 'Inzet', 'Sense of coherence' en 'Gevoel van eigenwaarde', een significant positieve ontwikkeling te zien.

Uit de effectmeting op de Citoscores komt naar voren dat de woordenschat van de deelnemende leerlingen meer vooruitging dan de woordenschat van de leerlingen die niet deelnamen. Op de aspecten rekenvaardigheden, begrijpend lezen en spelling ontwikkelen beide groepen zich gelijk.

In het effectonderzoek is ook geconcludeerd dat alle betrokkenen positief zijn over PfS Rotterdam. Plezier, persoonlijke aandacht en een unieke naschoolse activiteit die veel lijkt bij te dragen aan zelfvertrouwen.

In de *procesevaluatie* heeft het Verwey Jonker Instituut de volgende twee onderzoeksvragen beantwoord:

- Wat zijn – volgens eerder onderzoek en experts uit de praktijk – de elementen van PfS die bijdragen aan de sociaalemotionele ontwikkeling van leerlingen?
- Waren bij de drie leercentra van PfS Rotterdam de veronderstelde werkzame elementen aanwezig?

[14] Hermens, N., Los, V., & Aussems, C. (2016). *Uit de schulp door onderwijs in een topsportomgeving. Drie jaar onderzoek bij Playing for Success Rotterdam*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

[15] Jansma, A. en M. van Rooijen. (2017). *Playing for Success Rotterdam 2016-2017. Een evaluatie: successen, verbeterpunten en aanbevelingen.* Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

De gebruikte methoden van onderzoek zijn: literatuurstudie, interviews met deskundigen en observaties. Daarnaast zijn interviews afgenomen met betrokkenen: centrummanager, docenten en stagiaires, leerkrachten van basisscholen, vertegenwoordigers van sportclubs en het management van PfS Rotterdam.

Uit het onderzoek is een viertal kernelementen van PfS gedestilleerd:
1. Leerlingen het gevoel geven dat zij ertoe doen.
2. Leerlingen tijdens de activiteiten gebruik laten maken van de omgeving van het leercentrum (contextrijk leren).
3. Voor een klimaat zorgen waarin persoonlijke ontwikkeling en het plezier van de leerlingen centraal staan, en niet de vergelijking met andere leerlingen (motivatiegericht klimaat).
4. Uitdagende en haalbare activiteiten aanbieden waardoor de leerlingen succeservaringen hebben.

Elk kernelement bestaat uit een aantal aspecten die terug (moeten) komen in de uitvoering van Playing for Success. Deze zijn uitgebreid beschreven in paragraaf 8: Uitgangspunten aanpak.

In schooljaar 2016-2017 heeft het VJI een vervolgonderzoek gedaan bij de twee PfS leercentra in Rotterdam, met het doel te onderzoeken hoe het programma PfS in Rotterdam in de praktijk wordt uitgevoerd, hoe de opzet en werkwijze wordt ervaren door betrokkenen en wat de sterke punten en eventuele verbeterpunten zijn.

In Rotterdam zijn de uitkomsten positief. Zowel de kernelementen, als de werkzame principes van naschoolse programma's komen goed in de praktijk terug en het curriculum wordt flexibel uitgevoerd. Ook zijn de betrokkenen -ouders, leerkrachten en IB-ers- positief over het feit dat kinderen het naar hun zin hebben, over de (persoonlijke) aandacht die kinderen krijgen, over de manier van lesgeven en over het feit dat kinderen iets hebben aan de deelname aan PfS. Zij beoordelen PfS gemiddeld met een ruime 8.

Bijlage 4: Aanvullende informatie

Materiaal (op aanvraag)

- Format startdocument Playing for Success lokaal
- 'How To: het realiseren van een PfS-leercentrum'
- Checklist: opzetten van een leercentrum.
- Pedagogisch kader Playing for Success.
- Competentieprofiel Centrummanager PfS
- Competentieprofiel Docent PfS
- Gesprekkencyclus personeel (HRM)
- Communicatieplan deel 1: opzetten van een PfS leercentrum
- Communicatieplan deel 2: draaien van een PfS leercentrum
- Zelfevaluatieinstrument Kwaliteit en beleid PfS
- QuickScan Kwaliteit en beleid PfS
- Draaiboek Collegiale Consultatie
- Voorbeeld evaluatieboekje deelnemers
- Voorbeeld leerlingvolgblad
- Selectie instrument Playing for Success Rotterdam
- Stageplan
- Stagebegeleiding (fasering)

Beschikbare onderzoeksrapporten

- Oberon. (2019). *Playing for Success. Resultaten sociaal-emotionele ontwikkeling 2017/2018 en 2018/2019.* Utrecht: Oberon.
- Jansma, A. en M. van Rooijen. (2017). *Playing for Success Rotterdam 2016-2017. Een evaluatie: successen, verbeterpunten en aanbevelingen.* Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.
- Oberon. (2017). *Playing for Success. Resultaten sociaal-emotionele ontwikkeling 2015/2016 en 2016/2017.* Utrecht: Oberon.
- Hermens, N. & Los, V., Aussems, C. (2016). *Uit de schulp door onderwijs in een topsportomgeving. Drie jaar onderzoek bij Playing for Success Rotterdam*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.
- Oberon. (2016). *Playing for Success. Resultaten sociaal-emotionele ontwikkeling 2013/14 en 2014/15.* Utrecht: Oberon.
- Meere, F. de. & Hamdi, A. (2014). *Analyse Maatschappelijk rendement Playing for Success*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.
- Linden, J. van der en Oomen, C. (2013). *Playing for Success: Resultaten sociaal-emotionele ontwikkeling*. Utrecht: Oberon.
- Linden, J. van der en Oomen, C. (2012). *Rapportage Playing for Success.* Utrecht: Oberon.
- Cevaal, A., Lucassen, J. (2011) *Maatschappelijke neveneffecten van Playing for Success! Kwalitatieve studie naar de maatschappelijke neveneffecten van Playing for Success*. 's-Hertogenbosch: Mulier Instituut.

Website

www.playingforsuccess.nl

Contact

Irene de Kort
i.dekort@playingforsuccess.nl
06-53540739

Machiel van de Laar
m.vandelaar@playingforsuccess.nl
06-10436501